

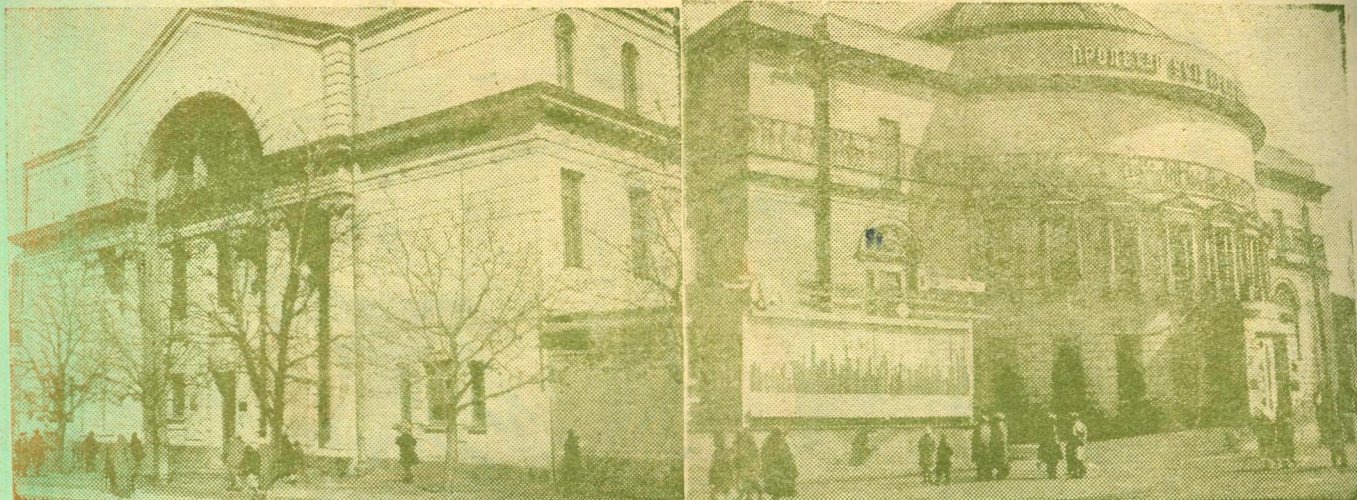
K6776

11
СССР
Все вим

№ 11

КИЇВ—НОВА СТОЛИЦЯ УСРР

М'яловничий Київ, одне з найкрасивіших міст СРСР, стає столицею Радянської України. Київ напружено готується до переїзду уряду. Грандіозне розмірами і величчя формами будівництво вже зараз змінює лице Києва. З цього номера „Всесвіт“ даватиме постійне місце освітленню будівництва нової столиці УСРР. На фотках — праворуч — Київський Облвиконком. Ліворуч — Всеукраїнська Академія Наук.

РАДЯНСЬКІ ШКОЛЯРИ НА ІСПИТАХ

Навчальний рік в початковій і середній школі закінчено. Школа на першорядних іспитах підсумувала наслідки своєї роботи. Наслідки безперечно кращі проти минулого року.

Адже цього року вже дали свої наслідки розгром націоналістичних, націонал-ухильницьких елементів, відомі ухвали уряду про стабільний підручник, про підвищення авторитету педагогів, про збільшення знань учнів з рідної мови, математики, фізики тощо.

В житті школи стався рішучий злам на краще. Зокрема іспити зафіксували зменшення проценту відсталих учнів і куди більшу зацікавленість школярів в навчальних дисциплінах.

Разом з тим іспити підтвердили ту характеристику незадовільного стану з вивчення географії та історії, що її дано в останніх постановках Союзу Раднаркомів і ЦК ВКП(б).

На фоті — іспити з географії в школі Коларівського (національно-болгарського) району.

Комісія під головуванням т. Ярославського Єм. проводить чистку парторганізації Харківського тракторного заводу

БІЛЬШОВИКИ ЧИСТЯТЬ СВОЇ ЛАВИ

Створена, вихована Леніним і Сталіним наша партія — зразок і приклад усім братнім секціям Комуністичного Інтернаціоналу — здійснює чистку своїх лав, звільняючись від «класово-чужих і ворожих елементів; дворушників, що обманюють партію і скривають від неї свої дійсні погляди і зривають політику партії; відкритих і скритих порушників залізної дисципліни партії і держави; переродженців, що зростаються з буржуазними елементами; кар'єристів, шкурників і елементів, що обюрократилися; морально розкладених, що принижують своєю непристойною поведінкою гідність партії, бруднять прапор партії; пасивних, що не виконують обов'язків членів партії і не засвоїли пропрами, статуту й важливих рішень партії» (з статуту ВКП(б)).

Тепер уже на повному ході чистка партійних організацій Харківської, Чернігівської і Дніпропетровської областей. Більшовицька організація Харкова перебуває в перших лавах бійців за генеральну лінію партії, за ленінську партійність. Історія харківських більшовиків дуже багата на зразки ленінсько-сталінської непримиренності до ворогів робітничого класу, настирливості в побудові безкласового соціалістичного суспільства. Це вони зуміли перетворити колись брудний купецький Харків на зразкове місто Радянського Союзу, гордість Радянської України і одну з підпор соціалістичної індустріалізації та оборони. Це вони у голому ступені протягом п'ятнадцяти місяців побудували тракторний гігант і за найкоротший строк цілком опанували його виробничу потужність. Це вона — Харківська більшовицька організація, очолювана т. П. П. Постишевим — 1928 - 1929 р. р. першою винищила проти контрреволюційних націоналістичних лазутчиків, зірвавши машкару з Ваданів, Яворських і інших

що, отаборившись за спиною Скрипника, виконували накази інтервенційних штабів. Після історичної постанови ЦК ВКП(б) з 24 січня 1933 року, зміцнена новим проводом на чолі з т. Постишевим, — Харківська партійна організація веде перед у розгромі націоналістичної контрреволюції та націоналістичного ухилу Скрипника, веде і веде перед у боротьбі з місцевим українським націоналізмом, який змикається з імперіалістичними інтервентами і в даний момент являє собою головну небезпеку на Україні. Ламаючи перепони, вириваючи рутину, савовно-барський метод керування, громлячи націоналістів - контрреволюціонерів і націонал-ухильників, борючись з всілякими виявами опортунізму, вона підняла більшовицьку якість середпартійного життя, сповнила його ленінсько-сталінським змістом, зуміла швидко виправити серйозні помилки та, борючись

за більшовицькі колюпси, вивести сільське господарство області на шлях швидкого бурхливого розвитку. Вона провела чималу роботу над самоочищенням, виганяючи із своїх лав націоналістів, дворушників, опортуністів та інших куджальських недобитків і чужаків.

ХІІІ з'їздом ВКП(б), з'їздом переможців продемонстровано перед цілим світом велич сили, незламної моці і монолітної єдності нашої партії, її згуртованості навколо ленінського ЦК і любимого вождя трудящих всього світу т. Сталіна.

Чистка, що проходить тепер, ще більш зміцнить партійні лави політично і організаційно, ще більш посилить довір'я до комуністичної партії мільйонів безпартійних трудящих, що під її прапорами, на чолі з нею успішно будують в нашій країні безкласове соціалістичне суспільство.

Бесіда про чистку партії в інструментальному цеху Харківського заводу ім. Шевченка

МАНЧЖУРІЯ

Комедія триває. Жалюгідна „самостійна держава“ створена багнетами японських окупантів час від часу виявляє себе в „історичних“ вчинках.

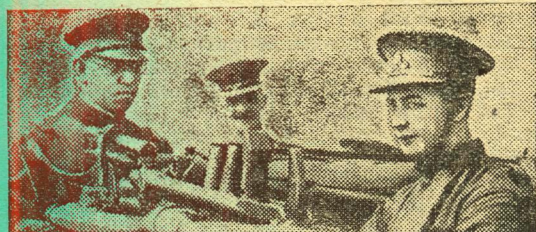
Одним із них була недавня подорож манчжурських представників до Токіо, де куплені й перекуплені японцями чиновники нової „держави“ повинні були демонструвати свої ніжні почуття подяки до „дружньої“ Японії.

Крім того ця подорож повинна була створити враження якогось міждержавних взаємин. Марні надії, — для всього бо світу вже розшифрована недотепна комедія.

На фотках — манчжурські поліцейські під час чергового наскоку на правління КВЖД і манчжурські чиновники на свята під час перебування в Токіо.

АНГЛІЯ

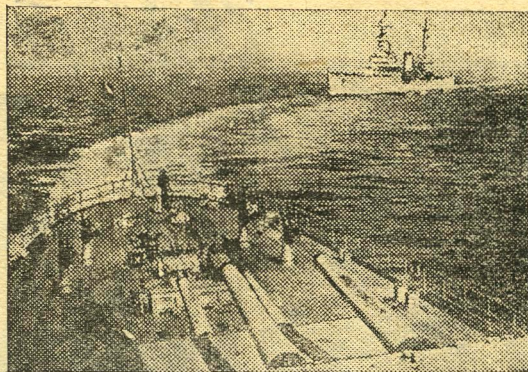
„Сердечний союз“ на ділі дянської інтервенції. Нововідновився між Англією і Японією. В своїх спробах знайти протиагу Америці і оточити у ворожому колі СРСР Англія щільно чималих економічних жертв спирається на Японію.

Країна, де „сходить сонце“ і собі шукає спільників для виконання планів загарбання Китаю і організації протира-

На фоті: японський принц Кайя сглядає в Англії новітнього моделі швидкохідного танка.

Підводний крейсер нового типу спущено в англійській верфі Барреу. Це перше підводне судно, що своїми бойовими властивостями дорівнює легкому підводному крейсеру.

Радіус дії настільки великий, що дає йому змогу без зупинок перепливати Атлантику і, по скінченні операції, повернутись на базу.

ФРАНЦІЯ

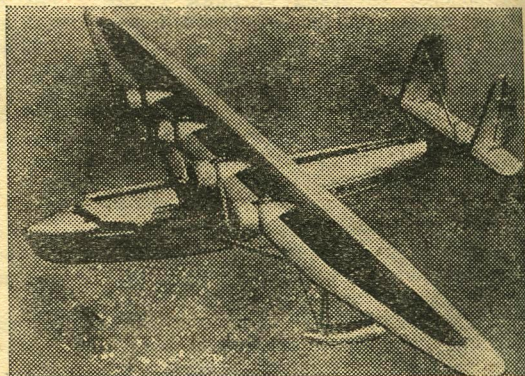
Вразливий пункт. Від Марселя до Бізerti проходить найвразливіших морських ліній Франції. Уже під час світової війни тут нищепорили німецькі підводні човни, що намагались одрізати Францію від її колоніальних володінь. З Марокко і інших північноафриканських колоній Франція порядком грабунку дістає під час війни резерв

живої сили і різні гатунки силовини. Тимто морське міністерство заздалегідь зміцнює морську оборону на цій важливій і небезпечній лінії.

На фоті: французький флот на весняних маневрах біля зміцненого і переобладнаного марокканського порта Бізерт.

США

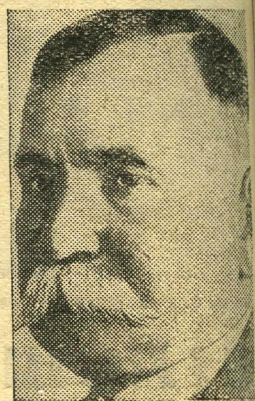
За проектом Ліндберга, відомого американського пілота, що вперше перелетів через Атлантику, збудовано новий літак — велетенський „С-42“. Літак призначений для перельотів у Південну Америку. Він може взяти в рейс близько ста пасажирів. Довжина його — 25 метрів, розмах крил — 26 метрів. Своїми габаритами він дуже подібний до радянського літака ім. „Правди“ — АНТ-14.

Вогнена пастка. у місті хмарочесів і розкішних вілл — в Нью-Йорку є цілі райони забудовані трущобами, що стоять непорушно з середини минулого століття. Домовласники по хижацькому експлуатують ці інвалідні будинки, не ремонтуючи їх, не додержуючи елементарних правил безпеки. Коли в квітні цього року зайнявся будинок на вулиці Ест, пожежна команда не виявила навіть звичайної драбини, що дала б змогу врятувати мешканців. У вогні загинуло кілька десятків чоловіків,

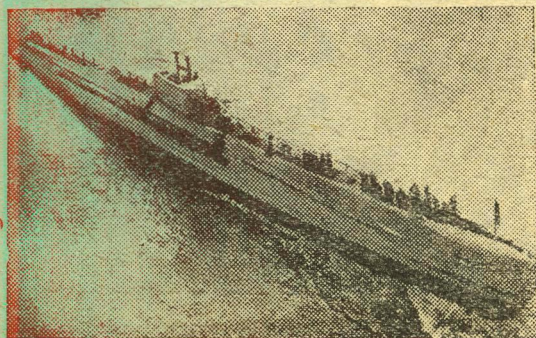
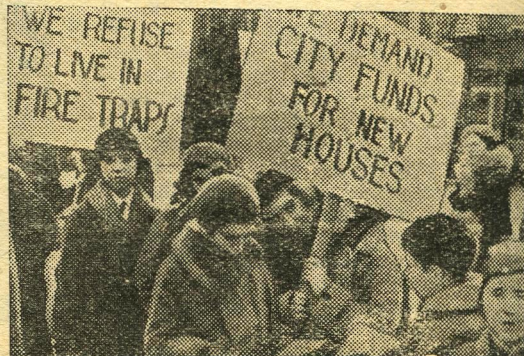
ЮГОСЛАВІЯ

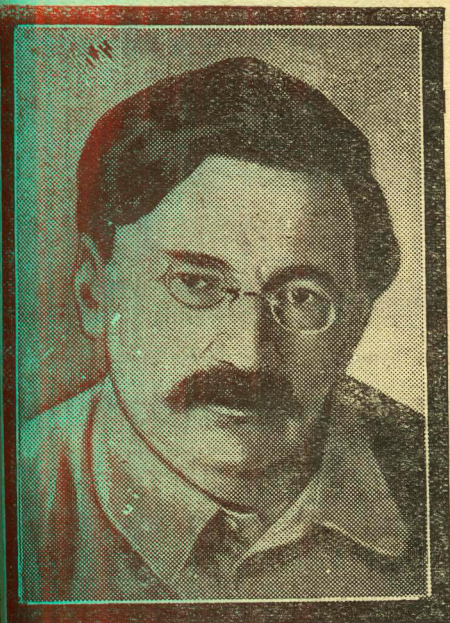
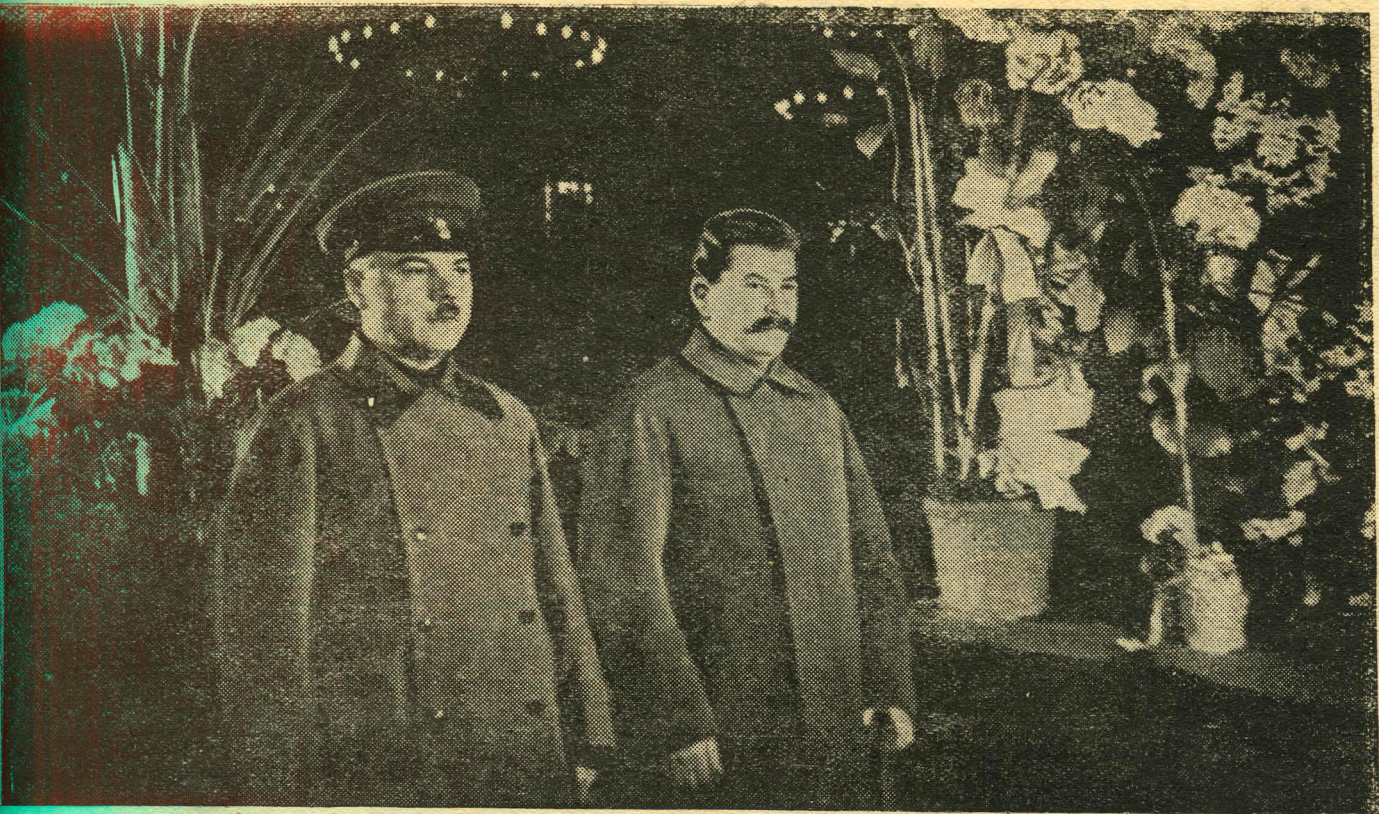
Ставлення двірської кліки. Новопризначений прем'єр Югославії Узунович відомий „заслугами“ в розправі з революційним рухом. Закликання до влади Узуновича є показник того як загострилась ситуація в країні, зокрема між національною боротьбою. Узунович заповнив тюрми навіть дітями поміркованої буржуазної опозиції. За спиною Узуновича стоїть двірська кліка, що здійснює засоби терору, фашистську диктатуру.

серед них четверо дітей і двоє підлітків. Ця пожежа наочно показала, яка небезпечна криється в цих густо заселених, збитих в одну купу будинках. За справедливим висловом комуністичної газети „Дейлі Уоркер“ це справжні „вогненні пастки“ які завдають великого горя своїм мешканцям.

На наших фотках: демонстрація протесту нью-йоркських піонерів. „Ми відмовляємося жити в пожежних пастках. Вимагаємо спорудити нові будинки“ — написано на їхніх прапорах.

10 травня помер голова Об'єднаної Державної Політичної Управи Вячеслав Рудольфович Менжинський. Тов. Менжинський призначений був на цей надто відповідальний пост після смерті Ф. Е. Дзержинського, із честю надзвичайно уміло керував роботою органу пролетарської диктатури, покликаного, як нещадний меч проти класових ворогів, стояти на сторожі здобутків революції.

На фотках: т.т. Сталін і Ворошилов в останній людській варті біля труни вірного сина революції. Ліворуч — один з останніх портретів т. Менжинського. Праворуч — урну з прахом т. Менжинського несуть т.т. Сталін, Ворошилов, Молотов і Андрєєв; ліворуч ідуть т.т. Л. М. Каганович і А. І. Калінін.

РАДЯНСЬКО-ТУРЕЦЬКА ДРУЖБА

Радянсько-турецька дружба викувалася ще тоді, коли обидві країни переживали найважчі дні своєї боротьби проти закордонних інтервентів. Через всі дальші роки радянсько-турецькі взаємини були зразком добросусідського, доброзичливого співжиття і взаємної допомоги. Ця допомога виявилася насамперед на міжнародній арені, на різноманітних конференціях, переговорах і в великих заходах до збереження загального миру, в пактах про ненапад, в конвенціях про визначення агресора і т. п. Але крім того СРСР, ставши в наслідок здійснення п'ятирічного плану потужнішою індустріальною країною, має можливість подати Туреччині і господарську допомогу. Всім відомий радянсько-турецький договір про фінансову і технічну поміч Туреччині. Зокрема недавно відбулися закладини Кайсарійського Текстилькомбінату — першого турецького великого промислового підприємства. Комбінат цей будуватимуть радянськими інженерами і устаткований буде радянськими машинами.

Одним із багатьох прилюдних свідчень радянсько-турецької дружки був недавній візит турецьких військових літунів до Харкова і Москви.

На фотках: Ліворуч — турецька елегация на московському аеродромі: полк. Джелал-бей, нач. ВПС РСЧА т. Алксніс, турецький посол Рагіп-бей і турецькі літуні. Джелал-бей у Харкові поруч з помікомандвійськом т. Інгаунісом.

Турецькі літаки Бреге 19-7. Праворуч — турецькі літаки над Харковом. Внизу — турецькі літуні на харківському аеродромі.

НАРИС МАКСА ПОЛЯНОВСЬКОГО ПРИГОДА НА БОСФОРІ

Океанський пароплав „Харьков“ вийшов з одеського порту в рейс на Лондон, Гамбург, Роттердам. У просторих трюмах він віз десять тисяч тонн вант-жу. Була хмарна погода. Надругий день плавання море окутала іла, що перейшла в туман.

Штурман, що стояв на вахті, у вахтенному журналі записав неприємні для всякого моряка рядки. Під рубрикою „Чорне море. На путі з Одеси в Стамбул 8 березня 1933 р.“ — появились тривожні записи: „Туман почав згущуватись, видимість змінювалась. Подавали гудки Зменшили хід до найменшого, сподіваючись на просвітлення горизонту і перевірку свого місця лотом. У тумані помітили чорний силует. Машини дали «повний хід назад», але пароплав і далі йшов уперед. Через вісім хвилин пароплав зупинився і, незважаючи на повний хід назад, не рухався».

Виявилось, що силует, який виступав з моря є не що інше, як міліна. Ніхто на судні не відчував поштовхів, але незабаром ті, хто був на борту, переконались, що пароплав сів на міліну.

Все сталося блискавично: помітивши міліну капітан двічі давав машині наказ «повний назад», йому відповідали з машини, що «повний назад» дано, але пароплав і далі рухався вперед.

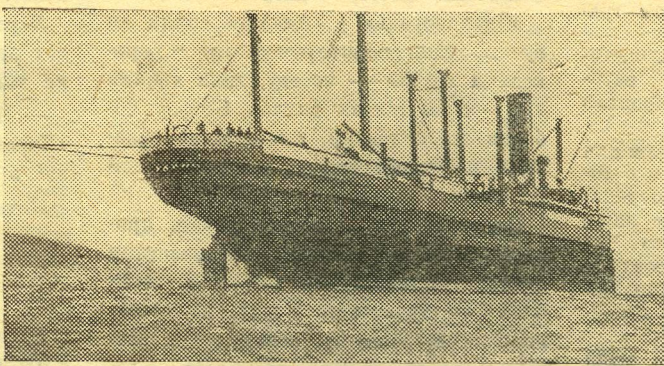
Пізніше виявилось, що другий механік, даючи у відповідь сигнали «повний назад» обидва рази ходу, що вимагалось, не дав.

Коли в машину спустився старший механік і намагався дати хід назад — вже було пізно. Пароплав, рухалось за інерцією уткнувся в міліну. Опівдні, як розвіявся туман, почастило ви-аначити, що аварія сталася коло анатолійського берега, за кілька миль від мису Кара-Бурну.

До Одеси і Стамбулу полетіло радіо про те, що океанський пароплав зазнав аварії і потребує допомоги потужних буксирів, що можуть зняти його з міліни.

Як тільки радіо повідомило про аварію радянського судна, негайно ж об'явилися охочі поживитись і заробити на біді.

Почувши радіо з „Харькова“ англійський рятувальний пароплав „Ла Ніна“, що був поблизу, кинувся до місця аварії. Капітан рятувальника квапився, намагаючись прибути до місця події раніше представників Радфлоту, що найняли турецького рятувальника. Капітан — старий морський зубр, добре розумів, що в такий момент важливо буває виграти зайву хви-

... На морі сталась незвичайна подія: йшла в далюку путь тільки одна частина океанського пароплава...

лину і тоді зручно диктувати свої умов. Англієць зійшов на борт „Харькова“, підійшов до капітана і — час гроші — без всяких натяків заявив:

— Я капітан рятувального судна „Ла Ніна“. Рятувати ваш пароплав почну негайно, якщо ви потрудитесь поставити свій підпис на цьому аркуші паперу.

Капітан „Харькова“ глянув на подане йому. Перед ним лежав чистісінький аркуш грубого паперу.

— Що це?

— Одкритий лист, містер, — пояснив капітан „Ла Ніни“. — Зараз не час складати договір і обмірковувати розміри оплати. Ви підпишіть цей лист, а пізніше, не турбуйтеся, ми вже сами заповнимо його.

Радянському капітану пропонувалося згодитись на всякі умови. Він холодно відповів, що — одкритих листів не підписує.

Хитракові шкода було випускати здобич, яку він думкою уже здобув. Він шпугав компроміса. Запропонував радянському капітану великого хабаря.

— Я не підпишу цього папера, містер. Ми не приймаємо допомоги від „Ла Ніни“. Прощайте!

Коли англієць залишив борт „Харькова“, штурман Горохов записав у вахтенному журналі:

«Сильний шторм. Від поштовхів хвиля тріснув фундамент брашпіля. Стрілами піднімаємо правий якор. Шкентелі, заведені, щоб підняти його, рвуться. Довелось відмовитись підняти».

Увесь перший день після аварії пароплав чинно і часто штовхало об пі-

сковий ґрунт. Поштовхи роздирали днище гіганта.

Показався радянський пароплав „Восток“. Підійти ближче до „Харькова“, щоб подати йому допомогу, було неможливо. Заважав шторм.

Вітер сягав семи балів. Вода почала заливати перший трюм, під вечір пароплав похилився на лівий борт.

Друга після аварії ніч окутала потерпіле судно. Лютують хвилі, підносячись на 12 метрів вище борта, перекидаючись через пароплав.

Ніхто не лягає спати. Всю ніч триває боротьба зі стихією.

На ранок становище погіршало.

Від сильної переваги носової частини пароплава почав розламуватись. Закліпки вискакували, як вилускується соняшникове насіння. Втративши кріплення, розпадались залізні аркуші, борт пароплава розривався. Пожежний ящик зірвало й понесло в море.

На палубі лежали 20-пудові бочки з пшатою. Їх качало по палубі. Бочки розбили люк вугільної ями у проході під бот-деком. Пробоїна відкрила воді доступ у вугільні ями: звідси вода могла ринутись в котеларку, де стояли котли під паром.

Якби вибухли котли, загинули б і судно і люди.

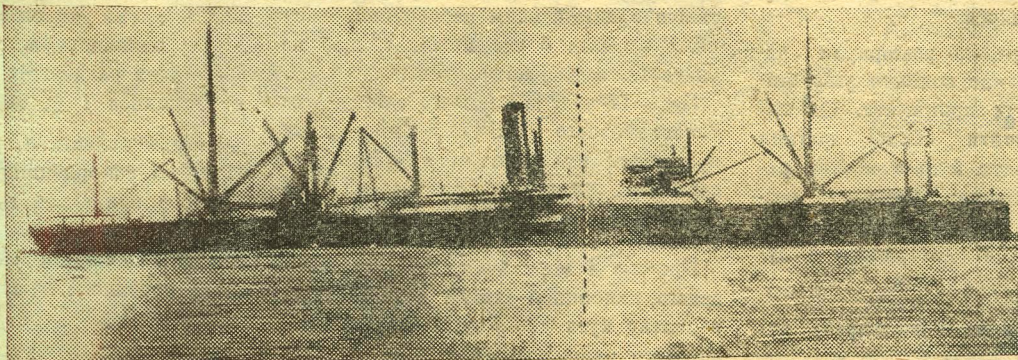
Треба було негайно встановити новий люк, але ця проста операція була неймовірно складна в момент, коли на палубі „Харькова“ хвилі витанцьовували шалений канкан і ладні були змити з неї людей, що працювали тут.

Старший помічник капітана Акіптов призначив на цю роботу чотирьох палубників: боцмана Гречка, матросів — Добижку, Гараїна, Федосюка. І поки працювали ці четверо, він стояв коло бот-дека, спостерігав за рухом хвилі, рахував їхню кількість. Коли насувався дев'ятий вал — найсильніша хвиля — він подавав людям сигнал кидати роботу і втікати в безпечне місце.

Але не так то просто втекти й сховатися, працюючи по пояс у воді. Був момент, — сильна хвиля підходила Гречка і Добижку, що не встигли втекти. Хвиля потягла їх до борта — ще одна мить і викинула б у море, та руки й ноги міцно входилися за металеві бильця, що зустрілися на путі.

І все таки новий люк поставили, запобігли загрози вибуху. Але брижа збільшувалася. Поштовхи обґрунт ставали сильніші. Збило вентилятор, частину обшивки мостика, зламало навісний місток злівого борта.

На третій день в бортах появились ви-

Океанський пароплав „Харьков“ на мелі поблизу Кара-Бурну. Пунктиром позначено місце розлома пароплава

Вода заливала два трюми, попадала в машину. Довелось попастися останній котел. Нахил судна сягав десяти градусів на лівий борт.

На другий ранок збільшилися вини бортів, в надводній частині пароплава появились розриви. Пароплав розбивало на дві частини.

Почало випирати верх покривки локів першого трюма. В ньому був горох, що набряк від води, яка попадала в трюм. Горох розпирив не лише покривку, а й корпус «Харькова».

Заходились вивантажувати горох із трюма. По судну пролунав сильний тріск. З обох бортів почала розламуватися палуба пароплава.

Оточені розбурханим морем люди п'ять днів, удень і вночі чули цей тріск, бачили як розпадається на дві частини палуба.

За кілька днів руйнівницької роботи стихії «Харьков» розколовся на дві частини.

В одній закордонній газеті повідомлялось про те, що в районі миса Кара-Бурну розколовшись надвоє гине радянське судно. При тому зазначалось, що Кара-Бурну — пропале місце, і судна, що зазнали там аварії, як правило, гинуть.

Вночі навколо розколотого судна лютував шторм, що доходив одинадцяти балів.

У штормах і бурі минув тиждень.

До берегів Босфора наближались епронівці які мали завдання врятувати «Харьков». Вони прийшли на «Чорноморці» на чолі з інженером Вагнером і начальником водолазної групи Правдиным.

Днів за два до їхнього приїзду шторм ушух і до «Харькова» підійшов «Восток», та два теплоходи. На їх перекинуто було з розбитого судна чималу частину вантажів. Цілоком розвантажити «Харьков» не пощастило через шторм, що знову розходився.

Епронівці енергійно розгорнули рятувальні роботи, але кожного разу стихія змушувала їх припинити. Спочатку гадали окріпити обидві частини «Харькова» і зняти його з мілини рівном. Сталося інакше: нордвест розхвилював море, переломи збільшилися, про кріплення не доводилося й думати.

Під гуркіт бурі технічна нарада вирішила поділити судно на дві частини, точніше — розірвати всі зв'язки що ще з'єднували корму і ніс.

27 вибухів, що їх зробили епронівці, докінчили роботу стихії.

«Чорноморець» і «Адалет» взяли на буксир один кормову частину «Харькова», а другий — носову, дали повний хід і через кілька хвилин Босфор побачив дві половини, що недавно склали потужний океанський вантажний пароплав.

Вдале зняття з мілини корми, представлення цієї найціннішої частини судна (тут машинний відділ) до найближчого турецького порту, де поставили перегородку на повздовжний розріз — давало надію на успіх всієї операції, що відбувалася при безперервному штормі і вітрах.

Якби епронівці зазірнули в англійські газети (пізніше в Туреччині їм показували їх), вони прочитали б про те, що лише росіяне можуть братися

реччині залишився лише ніс «Харькова».

Якраз в ту пору хтось вигадав анекдот про найбільший пароплав. Говорили так:

— Найбільший у світі пароплав — «Харьков». Його корма в Севастополі, ніс в Костянтинінополі.

Незабаром і носову частину прибудували в Севастополь.

Травень 1934 р.

У сухому доку севастопольського морського заводу стоїть океанський пароплав «Харьков», що його закінчують відбудовувати.

П'ятьдесят чотири дні відважно працювали епронівці над його врятуванням і привели обидві половини судна з чужих вод до себе додому.

Ніколи в світі не робилося такого ремонту.

У Англії років де-яких тому зазнав аналогічної аварії пароплав «Лохманар». Зняти з каміння пощастило лише кормову частину, а ніс став здобиччю моря. Корму «Лохманара» розміром меншою, ніж «Харьков», одвели в док і добудували до неї нову носову частину.

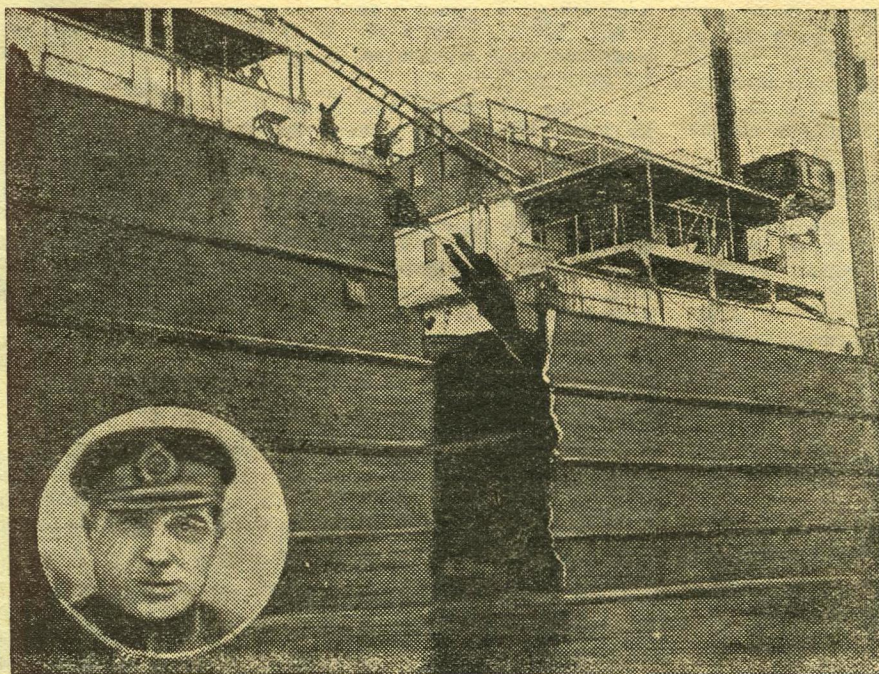
А в нас справа була складніша.

Треба було точнісінько з'єднати у одно ціле дві частини судна заввишки з чотириповерховий будинок, не маючи досвіду в цій справі.

П'ять днів тривало нечувано в історії ремонту суден з'єднання судна. Про точність з'єднання двох частин пароплава можна уявити хоч би з того, що дірки декількох аркушів заліза, які збереглися на верхній палубі, точнісінько зійшлися і їх зараз же склепали.

Чотири колектива, наперекір передбаченням закордонних газетних ворожок, героїчно врятували і відбудували океанський пароплав. Це колективи ЕПРОН'а, команди «Харькова», горківських котлярів і севастопольського морського заводу.

Після ремонту «Харьков» стане ще потужніший і одержить те, чого не мав до аварії перший клас реєстра.

Ніс і корма розбитого на дві частини пароплава «Харьков» перед з'єднанням. Ліворуч — водолазний спеціаліст т. Правдин. Під його керівництвом епронівцям пощастило врятувати обидві частини пароплава. Правдин провів багато годин під водою, облічуючи підводну частину пароплава

за таку дурну спробу, як врятувати в таку пору року коло Кара-Бурну явно загибле судно». Щоб пак! Випади така аварія з англійським пароплавом, власники зробили б все можливе, щоб не врятувати, а одержати премію.

Поки 12 чол. із славного затону червонопрапорного ЕПРОН'у цілу добу працювали над зняттям з мілини носової частини судна, криголам «Торос» одводив у Севастополь корму «Харькова».

Протоки і море були свідками небувалого видовища: їхніми водами йшла в далеку путь лише одна частина океанського пароплава.

Погода сприяла переходу корми. Незабаром її приставлено в СРСР. В Ту-

ОПОВІДАННЯ ПРО ЦИНК І ЛЮДИНУ

I.

По справах — ської шахтоуправи мей треба було навідатися до міського партійного комітету. Умовившись за-адагавши з товаришем Ківгіло, секретарем партійного комітету, про наше побачення, я пообіди вийшов з дому. Я сподівався, що цей час буде най-агучніший для шапної бесіди, — ніхто а відвідувачів не стане нам заважати. А втім, очутившись у дверях кабінету, я почув у глибині його гомін, уривчасті слова:

— Ну, шукайте. Докопуйтесь. Одривайте. Може справді ми ще мало знаємо донбасівських багатств, — це говорив Ківгіло, розмовляючи з незнайомою мей людиною.

Зрозуміло, при цій незвичайній мові, я зацікавлено поглянув на незнайомця, на цього несподіваного шукача за-адагавши для мене донбасівських ба-агачів. Він стояв до мене прохи боком, одягнений в сирій костюм, у чоботях, із сирим, брезентовим, подібним на шахтарський, капелюшем на голові. Охилившись над столом, він збирав дрібні кусочки мінералів.

Заходив уже вечір. З надвору з ві-на секретарського кабінету, де блідим світлом мерехтіла електрична лампочка переважаного сіткі електростанції, зазирає присмерк. Мов тонко-руні волокна плелися, опадаючи по кутках, суточки, а ще клубилися сіні струйні хмари тютюнового диму.

У цім пригашенім світлі я встат зокола розгледіти незнайомця. Він мав гострі вилиці, трохи винуте підборіддя, довгий, рівний, енергійний ніс, і густу чорну, прибиту памороззо, шевелюру на великій, добре припасованій до широких плеч, голові.

— Пошукаємо. Я певен, що там знайдемо щось цікавого, — обізвався незнайомець баритональним голосом, заховуючи каміні в простору вализку.

— Бажаю успіху. О, не було б велике діло. Пиши коли що потрібно. Та зверни там особливу увагу на цинк. Цинк потрібний до зарізу, — мовив Ківгіло, і дружно і тепло, з видимим почуттям приязні й пошани потиснув тому руку.

— Гарзд. Гарзд.

Незнайомець схопив одією рукою вализку й рвучко, розмахуючи другою, енергійною ходою вийшов з кімнати.

Товариш Ківгіло, прислухаючись до кроків твердої ходи, що долітали з порожнього коридору, сказав:

— Подумайте. Він знайшов тут, у нас, біля Волновахи, промислові поклади цирконію. Ви чули про нього? Ви бачили його? Ні? Так ось подивіться, — подав мені із столу невеликий кусок мінералу.

Я узяв камінець і спокійно став роздивлятися його. Це був сирій еолітовий мінерал, схожий на граніт, в тілі якого були вкраплені невеличкі гнізда ясно сірого кольору — цирконію.

— Це дуже цінний мінерал. Він витримує високу температуру, понад дві тисячі градусів, — говорив Ківгіло, поінформований, видимо, незнайомцем про якість мінералу. — Він допоможе нам розв'язати дуже поважну технічну проблему в хемічній промисловості та й у металургійній.

— Яку саме?

— Виявляється, що печі покриті цирконовою емаллю протистоять високим температурам і роз'їданню плавків. А посуда й апаратура, покриті цирконовою емаллю, добре протидіють проти кислот.

— Чудова знахідка, — погодився я, приємно вражений, і швидко, з по-більшеною увагою, почав розглядати камінець, що заховував в собі такі рідкісні коптовності. — Так, біля Волновахи знайшов? Дивно. Пид боком, сказати б, скарб, а ми досі нічого не знали про нього.

— І винисували зза кордону апаратуру, — підхопив Ківгіло — тільки тому, що не мали в себе цирконію, чи то, пак не знали, що в нас під носом лежить. Тепер точка. Будемо виробляти апаратуру на своїх заводах. От бачите, маємо ще одно досягнення, — додав він гордовито. — Але це ще не все. Цей же інженер вважав, що тут у Донбасі, в промислових покладах міді, цинку, олова, а може й золота. Треба, баче, тільки взятися за вичення кра-ків. Я тієї ж думки.

— Ну це він певно фантазирує, — висловив я сумнів щодо правдивості його припущення. — Та невже як би справді тут були поклади дорогих мінералів, то досі б їх не відкрили? Щось не віриться.

— Тому, може, й не відкрили, що ставився до цього скептично. А треба по-справжньому, по-більшовицькому

взятися за це діло, — і Ківгіло стукнув кулаком по столу. — По-більшовицькому, бо це не кожному дається. Тут треба розуму і спорівки. Он і за курську аномалію довго сперечалися, а тепер знайшли великі поклади добротної залізної руди. Так і тут. У всякому разі ми вирядили його на розвідку. Він має добрий нюх, а коли до цього додати його упертість і захоплення — то хто знає, чи не знайдемо нового Клойджаку, чи як там? — моргнув багатозначно оком.

Я не сперечався, тим більше, що в мові секретаря звучали нотки непервності. Але мимохіть поцікавився шукачем.

— О, це людина! Справжня людина! — відрекомендував Ківгіло. — Горний інженер. Недавно приїхав сюди, в командировку. Все досліджує землі. Все шукає покладів.

— Цікаво, — пошкочував я за тим, що не встиг ближче позгайомитись з ним. Як же його прізвище?

— Калембет.

— Як! — скрикнув я, певно, не своїм голосом, бо Ківгіло йоторопіло скинувши на мене очима. І вже тоді відповів:

— Калембет Вадим. Ви може знаєте його?

Що я міг сказати? Адже в нашій часі панування фізики й хемії ніхто вже не віряє в легенди про воскресіння з мертвих.

— То мені вгадалася одна людина на це прізвище, — відповів я стримано, а в тім поцікавився, звідки інженер походить.

— Здається з Донбасу.

— З Донбасу? — знову перепитав я вражений.

— Алож. Хоч це не напевно. Я не цікавився його родоводом, — відповів Ківгіло.

— А ви давно його знаєте?

— Ми познайомились з ним недавно, як приїхав він у командировку. Працював раніше на Уралі, потім на Єнісеї, як почалося освоєння тундри, в районі Тунгузки. Там сховався тисячі кілометрів, вишукував нові бази мінеральних покладів: графіту та кам'яного вугілля.

Слухаючи оповідання про цього невтомного дослідника далекої півночі, я заспокоювався. Я вирішив, що це одно із звичайних явищ збігу прізвищ: інженера і донбасівського робітника, що загинув в часи громадянської війни.

Поговоривши з секретарем про справу, зза якої навідувався до нього, я пішов до себе, додому.

Я жив з дружиною і чотирнадцятирічним сином її від першого шлюбу з небіжчиком Калембетом — Васильком. Ми побралися щось за рік після смерті, про яку вона мені розповідала тоді повна найщирішої пошани до нього.

Я вернувся до свого приміщення досить спокійний. Не надаючи якогось значіння недавній зустрічі, я навіть вагався чи розповісти дружині про Вадимового двійника. По що ятрити рану.

...Гостро нагадував мені профіль інженера

Я зайшов до своєї кімнати, витяг в портфеля папери й почав працювати. Несподіваний голос Василька, що почувся із сусідньої кімнати, мимохіть вразив мене, нагадавши баритональний тембр голосу горного інженера. Я вийшов до нього.

Тут за столом, розклавши перед себе зошити, сиділа дружина й переглядала ученицькі роботи (вона вчителювала в ФВЗЕУ), а з боку неї, на різку, примостився Василько, з книжкою в руках.

— О, ви працюєте! — мовив я удавано — жартівливим тоном, зворушений ідилічною картиною.

— Тільки, будь ласка, не заважай нам, — застергла Марта, поправляючи щось олівцем у зошиті.

Я присів на канапу, що стояла коло стіни навпроти столу й мимохіть уставився на Василька.

Я дивився на його челику, круглу голову, з чорним, як воронове крило, волоссям, на довгі вії, приспущені над очима, на його довгий, рівний ніс. Він сидів профілем до мене і своїм видом, своїм підборіддям, особливо ж випнутими вилицями гостро нагадував мені профіль інженера.

Уражений цією подібністю, я зіскочив на ноги й ступив до нього. Одну руку поклав йому на голову, а другою узяв за підборіддя й повернув до себе. Я уважно дивився йому в очі, розглядаючи його обличчя, порівнював лінії, обриси.

— Та що таке? — не стерпіла мати, здивована з моїх незвичайних маніпуляцій над головою Василька.

— Я дивлюся на кого він більше схожий: на Цезаря, чи на горного інженера, якого бачив оце недавно.

— От випадник! А я вже подумала, чи не трапилось чого? — зауважила мати, заспокоюючись. — То на кого більше схожий? — поглянула на сина й поспитала його, чим би він хотів бути: — інженером, щоб заводи будувати та залізниці прокладати, чи командиром, полководцем, щоб нашу землю від буржуїв захищати.

Василько, пошестений увагою, мовчазливо притулювався до лица розкритої книжки, на окладинці якої значилось: «Красін в Арктиці».

— Чи хочеш, може, стати мандрівником? Нові землі хочеш вивчати? — вела далі мати, любовними очима поглядаючи то на сина, то на книжку.

Очі в Василька блиснули іскорками. Він увесь засяяв. «А це цікаво, дуже цікаво!» — сказав захоплено, ніби справді готовився стати новим Колумбом. Потому поклав книжку на стіл і, повний радості й хвилюючих переживань, поринув за «Красіним» у крижані води суворого полярного моря.

Ця мандрівницька жила, що раптово виявилася так гостро в Василька, знову нагадала мені мандрівного інженера, дослідувача тунгузьких мінералів.

Я присів на канапу і крадькома поглядав на Василька. «Ні, він до ділька таки схожий на того інженера. Навіть до такої міри можлива схожість біологічних ознак різних істот, без спадкового впливу, без кривого родства?», — думав я, спантеличений загадковим явищем.

Марта, що мовчазливо клопоталася зошитами, помітила мою стурбованість. І коли згодом Василько вийшов з кімнати, звернулася до мене:

...і проговорив урочисто до всіх: — Хай живе!

— Та що трапилось? Ти придивляєшся до Василька як той батько, що починає сумніватися в своєму батьківстві.

Я все мовчав, вагаючись зробити будинок висновки.

— Та ну ж бо, Миколо, скажи, що тебе турбує? — настоювала Марта. — Може Василько щось нашкодив? Ти його в чім підозрюєш?

Я не стерпів.

— Марто! Ти ніколи не гадала, що Вадим може повернутися? — проговорив я непевним голосом, почувавши недоречність цього запитання.

Вона звела на мене строгий погляд, сповнений і подиву і нарікання...

— Чи певна ти, що Вадим загинув? — мовив я зніяковіло.

— Ти ж знаєш, — відповіла вона заомутившись.

Я згадав давні оповідання Марти про Вадима, про його зникнення під час демікції, про те, як він пішов зранку на роботу, працював тоді на заводі, і не вернувся вже додому, як потім довідалася, що він був заарештований і забитий контр-розвідкою.

— Знаю, — і мовив я стиха і додав нерішуче: — А чи не могло чого трапитись?..

— Що це тобі спало в голову? — Усе ясно, — зітхнула ваяжко Марта. Потім відімкнула шухлядку в столі й пошарудивши листами та якимись зошитами, що зберігалися там, витягла стару пошовку, акуратно зложивши газету.

— Прочитай, — подала її мені, показавши зором на облямовану червоним олівцем замітку.

Я пробіг по рядках:

«20 листопада 1919 г. при спробі к бегству убит більшевистський комиссар Вадим Калембет. Й поимке безжашного Маковоя приняты меры». Я прочитав раз і втруте ті скупі рядки.

— «Убит при попытке к бегству?» — повторив замислено і поглянув на Марту, бажачи поспитати, чи не по-

трапило до її рук іще якихось документів та доказів загинів Вадима. Вона сиділа строга і печальна, повна скорбних здогадок. Я не наважився більше запитувати її. Та й по що ятрити рану? Хіба ж можна було сумніватися в смерті Вадима, potwierdженій цими жахливими рядками білогвардійської газети, певно добре поінформованої в справах.

Я поклав на стіл газету й огорнутий сумними думками про трагічну смерть Вадима в руках контр-розвідки, повернувся до своєї кімнати. А втім, працюючи, мимохіть зупинився над загадковим явищем подібності двох осіб і думав про те, що цікаво було б всетаки ближче познайомитися з тим інженером.

II.

Одного разу, якось тижнів за два після цього випадку, мені знову довелося побувати в секретаря партійного комітету. Ківгіло щойно поклав на ричажок телефонну трубку й хмурий, сів за стіл.

— Що чувати? Як діла? — поспитав його натяком, почувавши, що трапилось якась неприємність.

— Ет діла! Хіба я не казав, що раз ми не маємо близько своєї сировинної бази, то завжди можна сподіватися усяких несподіванок. Давайте, кажу, візьмемось, як слід за розвідку, так ні. Ті чинили в цвєтметалу й слухати не хотіли. Тут, мовляв, все перевірено, і обшукано, і не має чого по дурному кошти витратити. А от тепер маємо...

Він говорив різко, сердито. Коплаті брови його то спадали заслонами на очі, то здіймалися вгору, рухливими слимаками клялися на списаний борознах лоб.

— А тепер от маємо. На мілке скоро сядемо. Та ще я може буду і відповідати. — Він схопився на ноги й нервово заходив по кімнаті, раз-у-раз поглядаючи в вікно і ніби на когось чекаючи.

— Так як же діла? — поспитав я знову, вражений сердитою мовою секретаря.

Ківгіло промовчав, і вже згодом глянувши у вікно, відказав.

— Ага, ось ідуть. Послухаємо їх, що скажуть.

У кабінет увійшов директор цинкового заводу, присадкуватий мужчина, з пияцько насуненою на лоба кепкою, спід козирка якої визирали непокірні очі, а за ним Юфа, молода, чепурно одягнута людина, — представник «союзцветметалу».

Ківгіло видимо чекав на них нетерпеливо. Во не встигли ще зачинитися за ними двері як він, звертаючись разом до обох, кинув:

— Ну що?

Директор зсунув на потилицю кепку ніби вона йому заважала й відповів тривожним голосом:

— Без змін. Нічого нового.

— Без змін? — повторив похмуро Ківгіло. — День-за-днем не легче. На скільки ж всетаки вистачить сировини?

— Днів на сім, найбільше на вісім. Становище небезпечне.

— А потім?

Директор нічого не відповів і тільки розгублено розвів руками, мовляв, хтож його знає, що робити. Тоді Ківгіло поцікавився, чи не запитували ще раз Херсонський порт.

— Треба дати блискавку. Хай негайно вантажать у вагони, як що пароплав прибав до Херсона. Може всетакі протримамось?

— Немає його там. Ось щойно одержали блискавку, — і директор викинув в кишені цидульку.

Мова йшла про пароплав, що має доставити із Далекého Сходу черговий вантаж цинкової руди для донбасівського цинкового заводу. Затримка пароплава десь в путі ставила завод, що працював на цій руді, добуваній на побережжі Далекého Сходу, у скрутне становище.

— Отуди ж біси! Так що ж маємо робити? кинув Ківгіло, прочитавши телеграму, — доведеться скорочувати виробництво? Ні, це ще раз доводить, що нам треба серйозно подумати про свою сировинну базу. Бо чекати доки підвезуть із Далекého Сходу — це, значить, працювати наосліп.

Тоді вступив у розмову Юфа, що досі мовчазливо, з непоручним спокоєм слухав балакучу:

— Подумати чи помріяти, може, хочете сказати? — укинув він з ледве прихованою ноткою іронії. — Звичайно, помріяти легше всього.

— Треба шукати ближче базу. Ось де вихід, — повторив рішуче Ківгіло, не звертаючи уваги на слова Юфи.

Юфа не міняючи свого тону, зауважив:

— Це вже трудніше зробити. Просто не можливо. Бо із залізної руди чи з антрациту звісно цинку не можна добувати, — спробував пожартувати та зрозумів, що це вийшло не дуже дотепно, і додав поважніше: — Коли б можна було, то створили б. Кілька років тому, хай вам буде відомо, робили розвідки. Тоді теж дехто захоплювався, правда більше золотими покладами, — усміхнувся він. — А що знайшли?

— Треба цинку пошукати, — відрізав Ківгіло. — Адже раніше і цинку не знаходили, ніхто і в мислях не припускав, що він ось тут лежить під боком, а от і знайшли, коли взяли з розумом, що справжньому, побільшовицькому.

Юфа спокійно слухав Ківгіла. Він сприймав його слова за звичайне бурчання людини мало тямущої в таких поважних справах. Та остання фраза зачепила його проте за серце. Він наїзачився.

— По вашому ми працюємо без розуму. Ви вимагаєте витрачати кошти на безнадійну справу. Що ж? Я сповіщу про це наше правління, як воно поставиться до ваших вимог.

Потім охолонувши, прибрав ділового виду й закінчив:

— З рештою, я не розумію, чого ви так турбуєтесь? Ви ж, скільки нам відомо, розпочали вже розвідки? Які масте здобутки? Чим можете похвалитися?

— Ми недавно почали розвідку. Та й робимо це кустарно. Не маємо засобів, — пробубонів сердито Ківгіло.

Юфа зрозумів із ухильної відповіді, що розвідки ще нічого не дали й заявив задоволено:

— Нічого й не вийде. То одна фантазія. Голубі мрії отого вашого мандрівного інженера, — підкреслив глухим тоном «мандрівний».

Ківгіло метнув спід насуплених брів колючий погляд, але промовчав. Похмурий він тепер сидів за столом. А Юфа столотаними очима бігав по кімнаті поглядаючи то на секретаря то на директора, що стурбовано дивився у вікно на димарі заводу.

І раптово двері різко розчинилися і на порозі показався Калембет.

Низько тримаючи над підлогою важкеньку валіску, він, переплітаючи від напруження ногами, ступив уперед і грузно поставив її посеред кімнати. Потім озирнувся навколо і проговорив урочисто до всіх:

— Хай живе!

— А легкий же ти на спомин, — мовив привітно Ківгіло. — Що це ти останні дні ні гу-гу про себе! Не було про що сповіщати?

З цими словами він звівся на ноги, вийшов за столу, й повними нетерпеливості очима поглядав то на інженера то на валіску.

— Ну так як же?

— А так. Нічогенько, — похвалився Калембет із загадковою міною на обличчі.

По тому порухом однієї руки посунав стілець посеред кімнати, поставив на нього валіску й повільно відімкнув її.

— Нічогенько. Дещо маємо, — викинув звідти опецькуватий кусок руди сіро-олив'яного кольору й поважно, з урочистим виглядом, ніби чинив якийсь ритуал, передав його Ківгілові.

Ківгіло схопив обома руками важкеньку грудку, ступив до вікна й уважно, ніби не зовсім певний, почав вертати його перед собою, оглядаючи то з одного то з другого боку.

— Цинкова руда і високої марки, — поспішився директор, помацавши до свідченням оком, а потім пальцями мінерал.

— Руда? Руда, — повторив радісно Ківгіло. Таки знайшлася руда. А я

хіба не говорив? Ну і де ж? і багато її? — позирнув на Калембета.

Той відповів, що він в останній день натрапив нарешті на одну жилу, звичайно, там же, у Натоліному краї, та й поїхав оце поділитися знахідкою й думками.

— Я певен, що там залягає не одна жила. Слід тільки глибше пошукати. А для цього потрібні кошти й машини глибокого свердління.

— Так, шукайте, шукайте! — загворив живо Ківгіло. — Тепер ми грошей дістанемо. Хай хто заїкнеться тепер проти, — поглянув переможним зором на Юфу.

Юфа промовчав і тільки ніяково відвинув плечима. А Ківгіло розвивав думку про те, що треба негайно разом із дослідниками приступати і до промислових розробок.

— Ні, ми таки створимо свою базу, виведемо завод із проривів. А виведемо! — повторював рішуче і захоплено.

Хоч його думка видалася надто завчасною, а в тім ніхто не сперечався. Тоді Ківгіло поспитав Калембета, коли він зможе виїхати знову на розвідки.

— Треба поскоріше, бо завод скоро опиниться на мілкому.

Калембет заявив, що він сьогодні ж ввечері і виїде назад, потім викинув із валіски кілька дрібнихрудок різних мінералів та на це вже не звернувши уваги.

Заховуючи ці мінерали в валіску, він стояв коло столу профілем до мене, як минулого разу. Я вже кілька хвилин уважно стежив за його порухами й мимохіть думав, до якої міри він схожий на Василька.

Незабаром ми, обличивши секретарів кабінет, вийшли на вулицю. Я вибрав слухну хвилину й поспитав Калембета, звідки він походить. Чи не працював раніше тут, у Донбасі?

— Як же! Грацював. На шахтах хлопчаком починав.

— А на заводі в Л. не працювали під час денікщини? — намацував я обережно ґрунт.

— Еге ж працював тоді на заводі за слюсаря, — відповів він коротко.

Ця відповідь викликала в мене вагання, а чи маю я справу з дивним. А в тім його мовчання, а головне та газетна інформація стримували мене від остаточних висновків. Пойнятий сумнівом я знову поспитав, чи не був він тоді заарештований контррозвідкою.

При цих словах він рвучко повернув до мене обличчя, на якому відбилася і біль і цікавість.

— Ви здається щось заховуєте? — зміряв він мене пильним зором.

Для мене не було вже сумніву. І закінчив здивовано.

— Цікаво ж, як сталося воскресіння з мертвих?

— Ви знаєте і про те? — мовив уражений. — Звідки ви це знаєте?

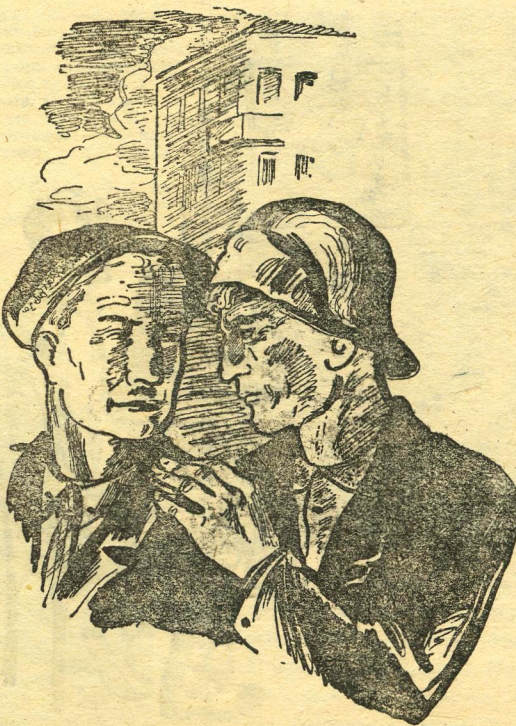
— Мені Марта розповідала.

— Марта? Ви знайомі? Вона жива? Де ж вона тепер?

— Вона здоровенька і ви можете її бачити.

— Та розкажіть же де вона тепер, — схопив мене руками за плече й тиснув що сили в захваті.

Ми були близько мого приміщення, і я запросив його до себе.

...Та розкажіть же де вона тепер...

Він витяг з кипінні годинника.
— Так мало часу. Хіба на чашинку. Тільки ж розкажіть мені. Все, — проговорив голосом в якому почувалося і радість і сумнів і нетерпіння

III

За хвилинку ми були в моїй кімнаті, і товариш Калембет ледве присів на стілець, кинув на мене очікувальний погляд.

— Розкажіть! Розкажіть де Марта, що з нею, що із сином, може чули про нього?

Признаюся, в цей момент я був розгубився. Я почував бажання, як скорше порадувати нашого поворотця з того світу, а водночас, вагався, не знаючи, як це краще зробити, щоб вийшло просто, чемно й урочисто.

— Та ну ж бо розкажіть! — вигукнув він премтливим голосом.

Я вийшов до другої кімнати, де поралась Марта, і запросив її до себе. Коли вона показала на пороги, я голосно, з удаваним спокоєм, проказав:

— Моя дружина. Дозвольте познайомити.

Марта, певна, що завітав хтось із моїх знайомих, зробила кілька кроків уперед. Вона простягла вже руку, щоб привітатися, і раптово поточилась назад. Коротку хвилину вона стояла на місці мов скар'яніла, безсило опустивши руки, з непорушними очима, в яких застиг переляк, страх і подив.

Вадим звівся на ноги, і так само, коротку мить стояв непорушно коло стільця, здивовано поглядаючи то на Марту то на мене.

— Це я, Мартонько. Я.
Вона все ще лишалася на місці, нічого, адалося, не розуміючи.

— Та це ж я, Вадим. — повторив він розгублено й простяг руку до неї, підкреслюючи своєю матеріальністю. — Я, Вадим. Не впізнаєш?

Вона ворухнулася. Іскра свідомості осяяла її зблідле лице.

— Ви? Ти? Вадим?! — і безсила, мов підрізаний соняшник, схилилася йому на плече.

Опам'ятавшись вона присіла на стілець і радісно, хоч все ще здивована, промовила:

— Вадим? А я думала...

Він усміхнувся.

— Що це привид з того світу з'явився?

— Як же це сталося? — прошепотіла Марта. — Я ж читала в газеті — була певна, і так довго не було чути тебе.

На високому лобі Вадима поклялися довгі й глибокі борозни. Він нахмурився. Але зразу ж хитнув головою, розвільючи згадки. Потім не відповідаючи на її запитання, проговорив стиха:

— Я так часто згадував тебе. І нічого не знав. Як важко, коли нічого не знаєш. А Василько?

— Василько росте. Здоровенький.
— Він тут? — вихопився Вадим і очікуваним зором повів по кімнаті.

— Він у школі, — відповіла Марта і сторожко підвела голову. Прислухаючись усміхнулася.

— Із батьками поруч стали їм на поміч
У боях жорстоких кріпли і росли...

— почувалася із сходів пісенька, що її наспівував тоненький хлоп'ячий голосок.

Скоро скригнули двері приміщення і в кімнату увійшов Василько. У кепці, у піонерській блузі, з червоною краваткою, з набитим книжками портфелем під пахвою. І заговорив про свої новини:

— Ага, а ми на екскурсію поїдемо. Ось як кайкули почнутися і поїдемо. От цікаво буде.

— Куди ж ви поїдете? — поспитав його я.

— На Дніпропільстан. Спочатку до Дніпропетровського застизниці, а звідти пароплавом через озеро Леніна. О цікаво буде! Усе там побачимо!

Василько жваво й захоплено розповідав про свою майбутню екскурсію зрідка і байдуже, кидаючи погляди на сторонню людину.

Марта звернулася до нього.

— Васильку, ти б привітався з дядек, з товаришем Вадимом, поспішила додати, почервонівши.

Вадим один момент дивився на хлопчика, потім схопився на ноги, швидко руку по піонерському.

— Будь готов!

Василько спочатку недовіриливо скинув очима, бажаччи ніби переконатися, чи тут не легковажать, а в другу мить виструнчився і поважно підвів вгору руку.

— Завжди готов!

Його метка відповідь, бистрота, поважність, з якою він це зробив, викликали загальну задоволеність.

— Василько у нас хлопець бойовий, — кинула любовно мати.

Вадим постояв на місці схвилюваний і непевний. Лице його мінилося, в очах спалахували непокійні вогники. Ніби він чогось вагався, не знав, як поводитися. Потім ступив уперед до хлопчика.

...Ти згоден з усім, що тут наведено

— Ти піонер! Молодчага. Люблю таких хлоп'ят, — і рвучко охопивши рукою, притис його до себе.

— Будемо товаришами? проговорив тепло й загадково.

Василько, спантеличений надто фамільярним поводженням незнайомця, пильно зміряв його своїми великими оченятами й лишився вдоволений. Усміхаючись він повторив гордовито: «Будемо товаришами», — і вискочив у другу кімнату.

Коли за ним зачинилися двері Вадим, зауважив. ніби щось пригадавши:

— Здорово виріс. Було ж таке мале. Здорово! Ну як же живеється? Як жилось? — поглянув на Марту.

Вона звелла на мене очі й відповіла скромно:

— Живемо. Нічого. Я тепер учителю. Ходила на курси. Нічого. Все гаразд.

— Все гаразд? — повторив він її слова і додав: — А я тебе тоді шукав, зайжджав на квартиру, сказали, що виїхала кудись.

Хмарка сумовитості набігла на обличчя Марти.

— Шукав? А я виїхала швидко після того, як прочитала в газеті про тебе.

— Так, витиснув з глибини Вадим. — Ну нічого, — коли все гаразд. Я так турбувався. Боявся за вас.

Марта кинула на нього вдячний погляд.

— Вадим. Ну як же це сталося?

Він промовчав.

— Я так рада, — вимовила схвилюваним голосом. — А я думала. Була переконана...

Вона вийшла в другу кімнату й хутко повернулася з поштовклою газетою.

Він скосив очима по газеті й спинився на облямований червоним олівцем замітці.

— Я читав — хитнув головою.

— Так як же? Що ж це таке? — дивувалася Марта.

Він мовчав загадково.

Справді ж цікаво послухати, — захоплювався його я. Нам же дуже кортить знати як це все сталося, як людина повернулася з того світу.

— Та це історія повчальна, — прохопився він словом. А зараз на його обличчі відбилася задума і біль її рішучість. Ніби знову переживав драматичні події з тієї історії.

«Тепер я інженер, як знаєте, і комуніст, — почав він розважно з особливим підкресленням вимовивши слово „комуніст“ — тепер я добре знаю всю механіку нашої історії. А тоді я був несвідомий і безпартійний. Ну ж безпартійний, чи дикий, як тоді називали. Я це дотого кажу, що як би не слухали тоді всяких шептунів, то може й інтервентів сюди не допустили б і люди отих страхів не зазнали б.

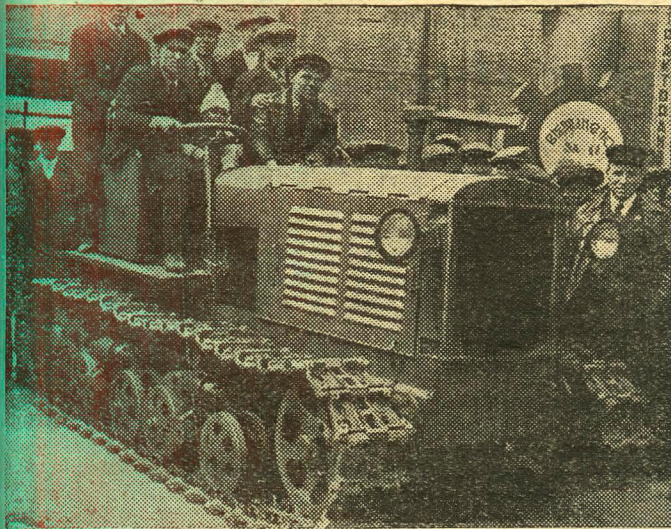
Він знов промовчав, замислившись, ніби пригадував про забуте; а далі провадив повільно й розважно:

«Як відходили ото червоні із міста а з ними дехто з товаришів з нашого заводу, то й мені радили: „Записуйся, Вадиме, до заводського загону, на фронт підемо, біляків будемо бити“.

(Продовження на 12 стор.)

ОДНА ШОСТА

СВІТУ

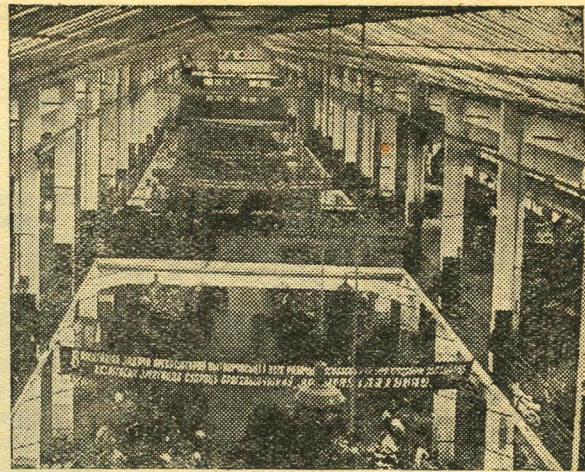
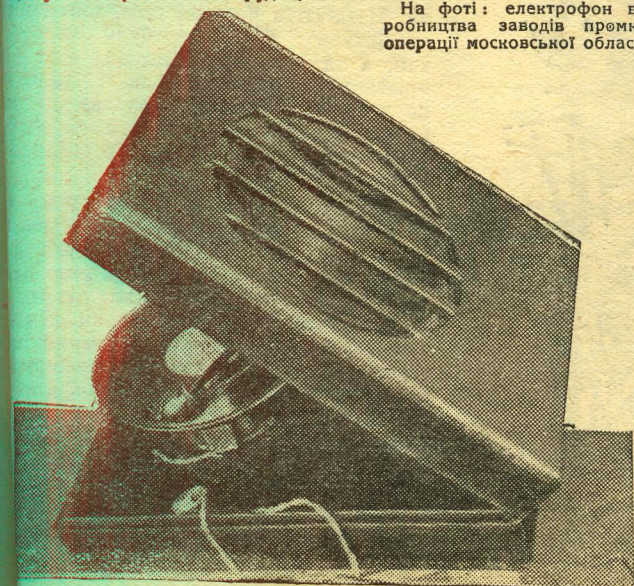
Новий гусиничний трактор: Сталінградський тракторний завод сконструював новий гусиничний трактор „СТЗ—3“. Новий трактор своєю потужністю в два рази сильніший від „СТЗ—1“. Завод цілком освоїв виробництво тракторів нової конструкції і заходився коло серійного випуску їх. Трактори ці використовуватимуться на лісорозробках, торфозробках, а головне в сільському господарстві: на оранці, молотбі й особливо як тяга до комбайнів. На фоті: перший гусиничний трактор „СТЗ—3“, що недавно зійшов з конвеєра заводу. Тракторів дано ім'я „Комсомолец В“.

В боротьбі за високу якість тканини. Сосновецька фарбувальнотекстильна фабрика (м. Іваново) поточного року значно поліпшила якість фарбування тканин. Фабрика вживає виключно фарбників, що не линяють (чорний анілін то що) зовсім одкинувши фарбники поганої якості. На фоті: прийомка й сортування нових сортів ситцю виготовленого фабрикою для продажу колгоспникам через сільські споживчі товариства, колгоспні базари і ярмарки.

25 тисяч електропатефонів. Заводи промкооперації московської області цілком освоїли виробництво електропатефона конструкції винахідника Пляшкевича та електрофона конструкції винахідників Данилевського й Любарського. Електропатефони й електрофони виробляються цілком з радянських матеріалів. Цього року заводи випустять з виробництва 25 тисяч електрофонів та електропатефонів. Отже, в радянський побут входять ще два більш досконалих і зручних музичних інструментів. Їх продажна вартість дешева: — електропатефон — 175 крб. і електрофон — 125 крб. — говорить за те, що вони знайдуть собі покупців у найширших масах трудящих.

На фоті: електрофон виробництва заводів промкооперації московської області.

Гігант швейної промисловості. Швейна фабрика „Знамя Индустриализации“ (м. Вітебськ) є одним з найкрупніших підприємств швейної промисловості в СРСР. Фабрика випускає костюми, пальто й іншу одягу на 35 мільйонів крб. щороку. Побудована 1930 року фабрика устаткована найновішими машинами, всі виробничі процеси механізовані. На фоті: загальний вигляд одного з цехів фабрики.

Електролампа мусить горіти не менше 800 годин. В спеціальній постанові прокурора СРСР тов. Акулова відзначається, що лампочки виробництва лампового заводу московського електрокомбінату дуже низької якості, горять не більше 400 годин. У відповідь на цю постанову по цехах заводу проведено ряд широких виробничих нарад, що виявили причини браку. Посилено бракування ламп недобротного виробу. Електролампочка тепер горітиме не менше 800 годин.

На фоті: бракувальниця перевіряє якість вироблених ламп.

Близнюківський зернорадгосп імені XVII партз'їзду по ударному закінчив весняну сівбу, тепер готує землю під пар, і ударно готується до збиральної кампанії. В радгоспі працює 90 тракторів, 29 автомашин, 37 комбайнів. Зосіви під озими і ярі культури становлять 18 тисяч гектарів площі. Тепер у радгоспі широко розгортається будівництво гуртожитків, автогаражів, майстерень тощо.

На фоті: трактористи радгоспу під час перерви в полі слухають патефон.

А я ніколи й рушницю в руках не держав. Яка, кажу, там з мене користь буде. А тут майстер нашого цеху Мігуля почав нашіптувати:

«Чого тобі відступати? ти в більшовинах не був, комісаром ніде не состоєш, так чого тобі. То вже хай ті відступають, а ти собі звичайний робітник, та й жінка в тебе молода й дитина мала. Куди тобі мандрувати? На кого ж їх зоставиш? Підеш, не вернешся». Я подумав, подумав, та й лишився. Відійшли наші, а в місто вступили інтервенти. А з ними з'явилися на завод колишні хазяйчики, буржуї, і заходилися. Усе на старий манір повернули. Фабзавкоми розігнали. Та про всякі права робочі забувай. Розцінки почали зменшувати, і мовчи. А там чуєш того звільнили, не сподобався кому, другого контр-розвідка забрала. Ну, звісно робочі почали хвилюватися, там то тут було збереться гурток і гомонять про діла, про нові порядки, розпитують про більшовиків. Ну і я там же і собі якесь слово вкинеш. — А одного разу, того самого дня, ішов я ото на роботу на завод. Іду вулицею, і бачу як до мене якийсь студент, у тужурці з гудзиками, усміхається. «Здоров, Вадиме», каже. Аж тоді я впізнав нашого заводського Гришка. Як відступали червоні зник був і він з ними. Розговорилися. «Що поробляєш?» питаюся. «Працюю» каже і додає: треба працювати, нашим на фронті допомогати, щоб скоріше прийшли. Я запитав, як же діла. «А ти хочеш знати?». Він витяг із портфеля газету. «Гочитай, каже, нелегальний «Комуніст» і передай іншим. Він десь щез, а я засунув газету в кишеню й пішов на завод, став до варстата й працюю. Коли-не-коли перекинувся там словом із сусідом. Так про йшло чимало часу, аж ось підходить майстер Мігуля, розмахує газеткою й кричить, звідки взялася прокламація. «А звідки ж вам знати. Це вже діло ідейок», відповів хтось із наших. Мігуля чи не зрозумів наляку, чи прийняв його за жарт і пробубонів: «Треба боротися з цією пошестю». Тоді вкинув і я. «Чого там боротися. Хай ширяться, роз'їдає оцей порядок, бо всім уже в печінках він сидить». Він змріяв мене строгим поглядом. «Ти щось почав багато говорити» — і відійшов геть. Після гудка, як звичайно, я пішов з товаришами до воріт. За хвірткою ми розійшлися в різні сторони. Я попростував заулком, поспішаючи додому, щоб прочитати газету, і не чувся, як мене зупинили двоє невідомих мужчин і наказали йти з ними. «Куди?» «У штаб». «Ви мабуть помилилися?», — спробував я сперечатися. «Та де там!» Я мусив скоритися. Потім вони покликали війника і ми поїхали городом. Спочатку я був тільки обурений з нахабства, хоч схована в кишені газета викликала деяку непевність. Та коли війник спинився біля контр-розвідки, я почув занепокоєння. Воно побільшилося після того, як, обшукавши мене, відібрали газету й без допиту перевезли у в'язницю.

Вадим глибоко відхнув, а помовчавши вів далі:

«Кілька днів я сидів в одиночній камері, позбавлений будьяких зв'язків із світом. Потім мене викликали на до-

пит. Слідчий контр-розвідки усадив мене напроти себе й звелів розповідати. «Про що?» — поспитав я досить спокійно.

«Про все, що знаєш, про свої зв'язки, про зброю».

Я зробив примасу. «Про яку зброю?».

«Не прикидайся, — обірвав він мене грубо. — Ми знаємо, що ти належиш до залізної організації більшовиків, яка має склади зброї, готується до збройного повстання».

«Я безпартійний і нічого не знаю», — відповів я коротко.

Слідчий поспитав, звідки я взяв газету. «Знайшов кажу коло заводу». «А хто у заводі розкидав?». «У всякому разі не я». Він знову допитувався, морщив губи, схибно хихотав; проте я повторював свої. Нарешті нічого не домігшись, він звелів вартовому одвести мене назад. «Посидиш, може пригадаєш», крикнув він мені вслід.

Щось за тиждень мене знову покликали на допит.

Слідчий показав мені кивком голови на стілець і коли я присів, кинув похмуро: «Ну я слухаю».

Я мовчав.

«Та говори ж, де твої спільники, як що хочеш, щоб голова залилась на плечах, — скинів він, побагровівши. — Говори, що знаєш».

«Я вже все сказав».

Він змріяв мене колючим поглядом скляних миготливих очей, поторохтів пальцями по столу, нарешті витяг із жмута паперів невеличку газету й розклав її перед собою.

«Ти згоден з усім, що тут написано?»

Перед ним лежав нелегальний «Комуніст». Той самий номер, а може примірник, що відібрали в мене.

«Не знаю. Я ще не читав».

«Ти може скажеш, що і читати не вмів? — замахнувся дрібненьким сміхом. Потім погладив собі ріденке, масне, з пробормом посеред голови, волосся й прибрав бундючного вигляду».

... а там попереду в вечірній млі — чорний, страховищний бір...

Ну ось тут пишуть, що тільки більшовики захищають інтереси робочих і приведуть до соціалістичної казарми, чи пак рах й закликають їх боротися проти нас, проти нашої армії, проти наших зусиль вивести з руїни нашу велику, багатоспадальну Росію. Так ти згоден з цими написами?

З першої хвилини я втався, чи відповісти на це запитання. Чи варто вступати в дискусію з цим білогвардійцем та ще в застінках. Але його «глузливий» тон, нахабство, в яким він це говорив викликали мене на відвертість.

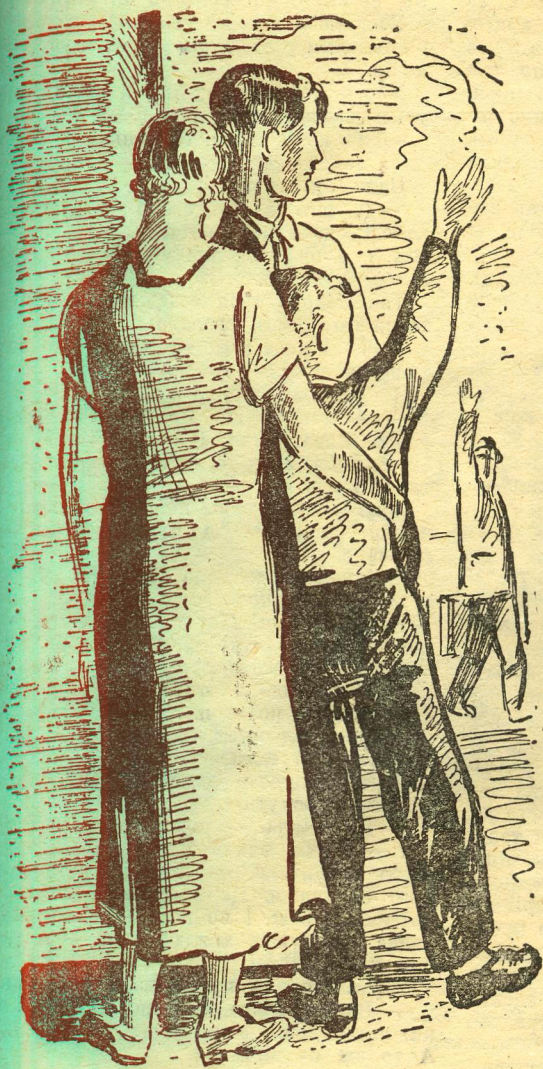
«Так. Я згоден», — крикнув я рішуче. «Значить, ти із своїми спільниками готували повстання в тилу нашої армії?».

Вадим спинився. Здавалося він знову переживав призабуті події. Уникаючи зустрічі з нами, він дивився кудись у бік. Потім торкнувся рукою скроні й вів аніженим голосом.

«Мене повернули у в'язницю, тільки в іншу камеру. Це був невеличкий темний закапелок, з маленьким у горі стіни заграбованим віконечком під залізною заслоною. Озираючись я побачив тут іще одного ув'язаного. Це був молодий мого віку й зросту молодчина у студентській тужурці. У примірку, я ледве впізнав у ньому Гришка. «І ти сюди?» — вимовив він привожним голосом. «Я вже тут два тижні». «За що ж тебе?». Я розповів і висловив гадку, як довго можуть тут тримати. Він сказав безнадійно: «Це труна, з якої одна дорога». Він обірвав фразу, але я зрозумів її жахливість і скрикнув: «Як одна дорога?». «Не треба випадати в розпач», — відповів він. «Та невже не має виходу, не може бути? прошепотів я з острахом, дивлячись на товсті мури закапелка».

«Потім потягнувся довгі моторошні хвилини очікування. Як гострий п'як точилася в голові думка про можливу смерть і холодом обвивало моє тіло. Хвилинами я тремтів, ніби трусина пропасниці й раз-у-раз сідав на підлогу то схоплювався на ноги і вертівся по закапелку. «Тобі холодно?» — поспитав Гришко. Я був у легенькому піджачку. Він зняв із себе сукулну тужурку й накинув мені на плечі. «Гопрійся». Я подякував його, але раніше ніж одягтися, я передав йому свого піджачка. Натягаючи його на себе, він шавіть пожартував: «Тепер я буду Калембетом, а ти Маковієм. Маковій моє тут прізвище, і ми з тобою щоб ти знав не знайомі. І тримайся справжнім революціонером. Вони сміливо боролися за великі ідеї, а коли що, то сміливо і вмирали».

Його мова мимохіть впливала на мене і я, повторюючи його слова, намагався вгамувати біль. Так минула ніч і день. знову заходив вечір і мене охопив страх. «Невже ж такі смерть і немає виходу?» — проговорив я розпачливо. Глухий розмірений стукіт почувся в стіні. Гришко насторожився, прислухавшись і собі постукав кінчиком пальця в стіну. Коли звуки припинилися, він мовив до мене: «Є ще один вихід. Спробувати в останній момент, як поведуть на спрату, втекти. Хоч це дуже неспадійний вихід, але губить нічого. Памятай слово «покур-ти б». Це буде наш ситгал».

...Марта зворушливо вимовила: — Дивна людина. Аж не віриться...

Трохи згодом потому двері закапелка розчинились й охоронник звелів виходити. На моє запитання «Куди?» Той відповів ухильно: «На свободу, пане студенте, чи що». У дворі до нас прилучили ще двох товаришів і всіх вели за ворота, де зразу ж оточив загін солдатів з рушницями на плечах. Наспо вели за в'язницю. Це була околиця, за якою близько починалися ярки і бір. Для нас стало ясним, що то за «свобода». Там коло бору, ми знали, контррозвідка розстрілювала свої жертви. Спочатку ми йшли вулицею мовчки. От уже останні хатки, а там попереду в вечірній млі мріє чорний, страховищний бір. І раптово хтось мовив: «покурити б» І мить усі кинулися у розтіч.

Це було до того несподівано, що ми встигли розсіятись в різні сторони скоріше, ніж позаду розинулися постріли. І пустився понад парканом мало світленої вулиці, потім перескочив на другий бік його, й садочками, плутаючись між деревами вибрався на другу вулицю. Там проїжджала якась селянська підвода. Я вскочив у віз і звелів гнати коня. Коли опинилися за містом, візник, закурюючи цигарку, поглянув на мене і поспитав, куди ж мені треба. Я нічого не відповів і тільки із стогоном

махнув рукою. «Та в тебе кров коло вуха, ти поранений?» — скрикнув той налякано. Це мабуть ті барбоси? Коли вже їх халера від нас забере. Я схилив голову на груди, тільки тепер відчувши нестерпну біль коло скроні. Візник підсунув мені мішок із соломою, я приліг на нього і більше нічого не чув: — Який жаж! — простогнала Марта, ледве стримуючи сльози.

Вадим витяг з кишені цигарку й запропонував мені.

— Покуримо? щоб веселіше жилося.

— Який справді жаж, — проговорив я, згадавши й інші випадки мордування людей контррозвідкою.

«Ну так я ото знепритомнів, — почав знову Вадим, випускаючи кріз ніздрі димок, — і коли знову повернулась свідомість, то побачив себе в ліжкові у маленькій світлій селянській хаті. Тут же коло столу сидів кошлатий чоловіча, мій візник і на мигах розмовляв із молодницею. Я попросив напиться. Молодичка подала кружку з водою, примовляючи:

— «Пийте на здоров'ячко. Тепер ви будете поправлятися. Скоро заживе».

За скільки днів я був на ногах Подякувавши господарів за добрість, я роздобув собі свитину й вирушив у місто. Я навідався на свою квартиру, а там, поглянув він на Марту, тебе вже не було. Я знайшов тоді більшовиків, а скоро підійшла Червона армія, і я з нею пішов бити контру».

— Бідний Вадим. Скільки ж ти зазнав, — мовила скорботно Марта.

Він байдуже махнув рукою і додав весело:

— Да, пішов бити контру. А після того на учобу. От і все. Він замовк і озирнувся.

День відходив. Травневе сонце згасало за містом, граючись своїм промінням у молодій, пахучій зелені кучерявих тополів.

— Як ми загомонілись? — здивувався Вадим і схопився за свого шахтарського кштелюша. — Треба рушати. Де це Василько?

— Куди ж так скоро? — стурбувала Марта, — ось будемо вечеряти, і Василько повернеться. Він кудись вибіг.

— Треба їхати. Гродовжувати розвідні роботи.

Ми спробували його затримати.

Він чемно подякував.

— Я обіцяв. Дав слово, що сьогодні виїду. Він вимовив це таким тоном, ніби його обіцянка була присягою, що її він мусить за всяку ціну виконати.

Ми не наважилися його затримати. Він пообіцяв завітати до нас, як приїде з розвідних робіт, і виїшов з кімнати.

Марта засмученими очима провела його за двері, потім задумлива й мовчазлива пішла до своєї кімнати.

IV

Заклопотаний службовими справами, я рідко в останні дні бував дома: бі-

льше часу проводив у роз'їздах по шахтах. Тож минуло щось тиждень із два від Вадимового одвідання, коли мені, нарешті випали вільні години, і я, повернувшись із поїздки, вирішив поспішити вдома. Мені кортіло погомоніти з Мартою, довідатись про Вадима про її настрій і думки.

Вона видалася мені, як завжди, спокійно-зосередженою, але більше задумливою і може навіть трохи розгубленою. Ніби її щось непокоїло. Цей незвичайний настрій вразив мене. Я подумав, чи не викликаний він появою Вадима. Та зрозумівши дітливості розмови на цю тему, змовчав.

Згодом додержуючи спокійного тону, цілком безсторонньої людини, поспитав, чи не заходив Вадим.

В її очах спалили іскорки.

— Ні, не було.

— Що ж це він не показується?

— Хто його знає? — випустила вона задумливо.

— Не приїздив, хіба? Мабуть затримався на розвідках?

— Ти думаєш? — перепитала вона стиха, і в її очах знову спалили іскорки.

— Напевне. Він наобіцяв там відкрити рудоносні жили, а воно мабуть не так скоро це робиться. Ну й затримався. Хоче такі доказати. Дуже в нього оптимістична голова. Ну хай покапається. Сміливий чоловіча.

Марта кинула на мене вдячний погляд і враз нагостила слух: із сходів почувалися голоси.

У кімнату пролягом влетів Василько і прокричав: «Дядя Вадим». А за ним слідом трохи заснавшись ускочив сам «дядя».

Привітавшись з нами, Вадим усміхнувшись, заговорив до Василька:

— Та й прудконогий же ти, як тугузький олень. І не вженешся. З такими нотами легко й мандрувати.

Він привітно й ласкаво, як старий товариш, похлопав Василька по плечу.

— Фізкультурою зацікавився? — помацав крізь блузку м'язи.

Василько гордовито випнув груди.

— О, з тебе, бачу, виїде молодчага, — похлопав його знову по плечу.

Тоді я поспитав про розвідні роботи, про наслідки й висловив думку, що трудно, певно, сподіватися на відкриття тут великих рудоносних жил.

— О, не кажіть, — перепинив порухом руки Вадим. — Багатощі жили знайшлися. Я на краще і не сподівався.

Він розповів, як після упертих пошукувань, натрапив таки на кілька потужних жил цинкової руди.

— І знаєте, добра руда, без сторонніх домішок, без заліза й сірки, що часто зустрічається, приміром у Тетюшській руді.

Він вийняв із кишені невеличкий зливоч чистого цинку.

— Ось подивіться. Сьогодні на заводі робили терпе пробне топлення з Донба сівської руди. Добрячий вийшов цинк.

Він поклав зливоч собі на долоню й почав його легенько, з дитячим захопленням, ніби бавлячись, підкидати в гору.

— Добрий цинк. Хоч на експорт.

Потім він заховав у кишеню зливоч і вийняв з другої кілька маленьких прудочок мінералу іскристо-золотистого кольору.

— А ось подивіться. Чиста мідь. Розумієте, чиста мідь. Це нечасто у світі зустрічається.

Я взяв у руки одну невеличку грудочку й залюбки роздивлявся дивуючись з того, що тут у Донбасі знаходяться все нові й цінні мінерали.

— І де ж це?

— Там же у Нагольному краї. Це дуже, видно, багатий район, тільки досі мало досліджений. Покопався б там добре, то може знайшлися б такі багатства?

Я вкинув жартівливо:

— Новий Клоїндак би відкрився, як казав Квітіло.

— Клоїндак чи ні, а нова сировинна база для кольорової промисловості могла б знайтися, — відповів він спокійно і поважно. Що до цинку то вже немає сумніву. А треба ще пошукати мідь та й інші мінерали. Ну хай це роблять інші. Я що встиг, то зробив.

— А ви? — перепитав я здивований, не зовсім розуміючи його натяку.

— Я їду.

— Куди?

— На край світу, — усміхнувся кутником губ і додав: — На край прибережного Східного Сибіру.

— Ви жартуєте? — мовив я непевно, бо з короткого знайомства з ним добре вже пізнав його вдачу: — не пускати на вітер зайвих слів.

— А ні трохи, — посміхнувшись він заперечити, ніби йому зробили не зовсім чуже зауваження.

З цими словами він витяг з кишені невеличкий папірець, розгорнув його і прочитав: «Потуємось відпливати. Приїжджайте негайно. Неодмінно. Чекаємо».

— Нічого не розумієте? Я вам розшифрую. Правління «Комсеверпути», що вивчає землі північного фасаду Радянського Союзу, організує наукову експедицію в гірля Єнісея. Я дав згоду посприяти ще на геологічних розвідках в районі Тунгузки, де я працював рік тому і де є багаті поклади вугілля й графіту.

— І ви ото хочете їхати? — мовив я, не то докірливо не то здивовано. — Хіба ж мало тут роботи? Треба ж продовжити дослід. Чи може тут вам щось не подобається?

— Ні, чого ж! Робота тут дуже цікава. Та бачите тут дослід, я вже знаю, будуть тепер поставлені на добрий ґрунт. Гартійні організації та й господарські добре беруться за це діло. І люди знайдуться. Як же. Це ж Донбас. Союзна кочегарка. Інша справа Єнісей. Тунгузка. Там безлюддя, великі простори, незнані місця. А коли ще додати до цього досить поширену уяву про той край, як про дику холодну тундру, то розумієте, що є мало охочих геологів, згодних їхати туди на дослід.

— А ви ото погоджуєтесь на жертву? Чи ж варто, справді забиватися на край світу у ту холодну безлюдну тундру?

Тонка ледве вловима усмішка поклатилася в кутках губ.

— А чого ж? Я охоче. З радістю. Яка це жертва? Там починається життя. Як усе там оживляється! Ви знаєте у попередні роки коли не коли пробирався до гірля Єнісею через страхівне Карське море пароплав, а тепер,

от у тридцятomu році, після того, як у цьому морі попрацювали наші криголами та вчені, з Європи приїшло п'ять десят пароплавів. Ви знаєте, що там близько крижаних вод Карського моря, мов за казковим велінням виникло ціле місто Ігарка з портом, з електрикою, з клубами. Там починають розводити огородину.

Він узяв свого шахтарського капелюша й завертів у руках, поглядаючи на Марту.

Вона сиділа непорушно на стільці, склавши руки на коліна і насторожено слухала його. Коли він примовк, сказала:

— Я думала, ти зостанешся тут. Аж ти? Коли ж збираєшся їхати?

— Сьогодні, — відповів він коротко. — Забій оце попрощатися.

— Сьогодні?.. Та що ти? Я гадала ти будеш тут працювати! Ну який же ти!

Верхня губа несподівано їй затремтіла, вона замовкла.

В кімнаті настала напорошена тиша. Тоді Вадим, розвіуючи сумовитий настрій, заговорив, весело, захоплено, підвищеним тоном:

— Куди їхати? Працювати. Творити нове життя в забутому краю. Довгі роки, століття лежав він у первісній незайманості, як сама первісна природа. Глибока тиша панувала на незміряних таємних просторах, над безмежними масивами віковичного лісу, що в нього не ступала нога людини. Тільки шум таємних вітрів та щебетання перелітних птахів по весні та постріл відважного мисливця порушував віковичну дрімотність забутого краю. А тепер його простори крають бистролетні дослідницькі птахи із залізними крилами, а тищу лісів і просторів розриває дзюм електричних пілок, гуркіт моторів, тракторів. О, то суворий, але великий і багатий край, розбуджений більшовицькою рукою. І мені хочеться там попрацювати, прикласти і своїх рук до його творення. Ти як гадаєш, Васильку?

Василько стояв коло столу й уважно слухав оповідання про далекий, загадковий для нього край, повний привабливості й страхів. Зустрівшись з очима Вадимом, він усміхнувся. Тоді Марта вкинула, що Василько теж буде жалкувати.

— Правда, Васильку? Тобі подобається дядя Вадим?

Хлопчик привітно кивнув головою. Потім звертаючись до Вадима, поцікавився, як їхати у той далекий край?

— І залізницею і пароплавом. а може й аеропланом доведеться.

Василько здивувався, приємно, видимо, вражений.

— І аеропланом, пароплавом? Може «Красніном»? Це цікаво. Мені це дуже подобається. Дуже.

Він залунав, неспішно поглядаючи на гостя, ніби щось митякуючи, потім очі йому загорілися вогнем.

— Отуди б і я поїхав — випалив раптово. — Візьміть і мене з собою, дядя.

Вадим при цих словах схопив Василька за лікті і на мускулах підняв у гору.

— Чудово, мій гарненький хлопчику. Браво, Васильку. Браво. Ну збирайся. Поїдемо. Поїдемо, — вигукнув радіс-

но, не знати чи серйозно чи жартуючи. Василько, повний радості, запитливо, блазньним поглядом поглянув на матір.

Марта добре зрозуміла його погляд, усміхнулася з хлоп'ячої наївності.

— Та куди ж ти, глупенький! То ж дядя так каже.

Вадим повторив:

— А чого ж? Йому було б дуже цікаво. Я вже поклопотався б за нього. Він був би задоволений. А на осінь і повернувся б.

Тоді Марта, ніби з ненацька, з пустотливою міною, сказала:

— То і мені може поїхати? Гюдивитися на світ?

Він підхопив її слова:

— А чого ж ні? Це було б дуже добре. Нова земля. Попрацювала б, як би хотіла з тунгузами. Хочуть учитися, а людей немає.

Вона усміхнулася, не надаючи тому ніякого значення. А в тім поглянула на мене.

На хвилину настала тиша. Я відповів, схвилювано:

— Як знаєш, Марто. Хоч я гадаю, що це надто легковажно. Чого бо Василькові пускатися в мандри, коли йому треба ще вчитися. Ось якби почнутися й поїде на Дніпрельстан. А потім, як підросте, тоді можна й далі поїхати. Ще встигне.

Марта винувато опустила вір.

Вадим посумтнів.

— То правда, — проговорив він тихо. — Треба вчитися тобі Васильку, треба повчитися, — любовно погладив його по голові. Це правда, А потім і поїдемо. Еге ж. І поїдемо, — повторив, ледве стримуючи хвилювання. — А тепер прощайтесь!

Марта мовила тремтливим голосом.

— Вадим, може всетаки лишинься б на який день, погостював би у нас. А то аж не віриться.

Я підтримав її слова.

Він відповів:

— Не можу, мої друзі. Там чекають. Телеграма. Треба їхати. Повернувся, тоді завітаю. Ну, до побачення! До побачення, товаришу Васильку! — Він на кинув на голову капелюша й попрощавшись з нами, рвучко ступив до дверей.

Яксь хвилину ми дивилися вслід Вадимові, як він віддалявся візником від будинку. І вже згодом, коли заглож останній туміт конит об гостро кам'яний брук, коли візник сховався за рогом, Марта зворушливо вимовила:

— Дивна людина. Аж не віриться.

Я згадав слова Квітіла, й відповів задумливо.

— Да, тверда, самовіддана людина.

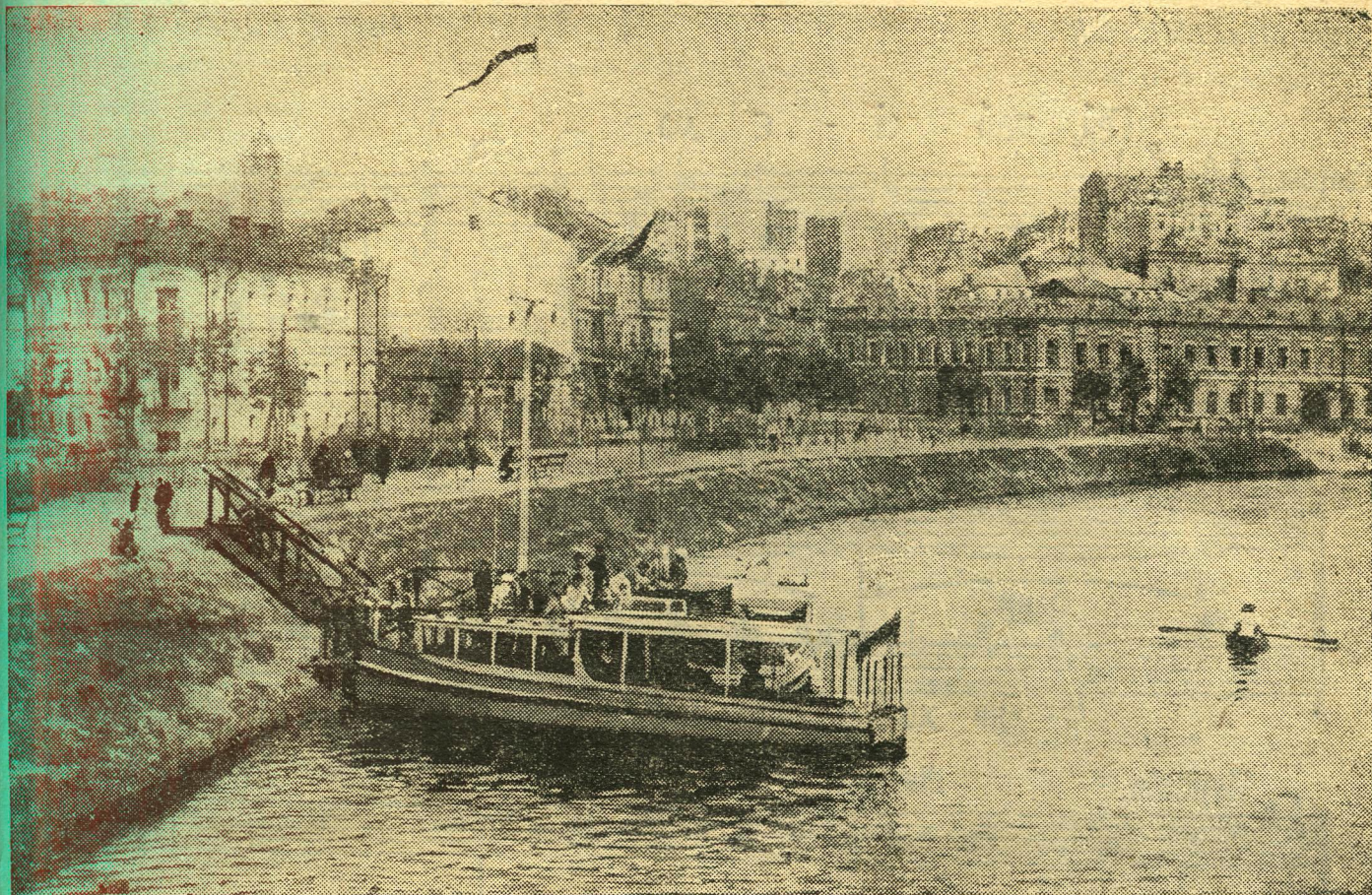
Обкладинка цього номера

„Всесвіта“ роботи

худ. А. Гороховцева

— „Радянські туристи“

ВІДДАЙ КІНЦІ! В О Л. І В О В Ч Е Н К А Ш

„Хоч лопни — Харків не тече“, —
про Лопань, Харків і Нетечу,
прислів'я здавна так рече,
як істину незаперечну.

Не раз цвірінкав горобець,
усім відома скептик-птиця;
— Звели річки всі на нівець —
ані попити, ні втопитись...

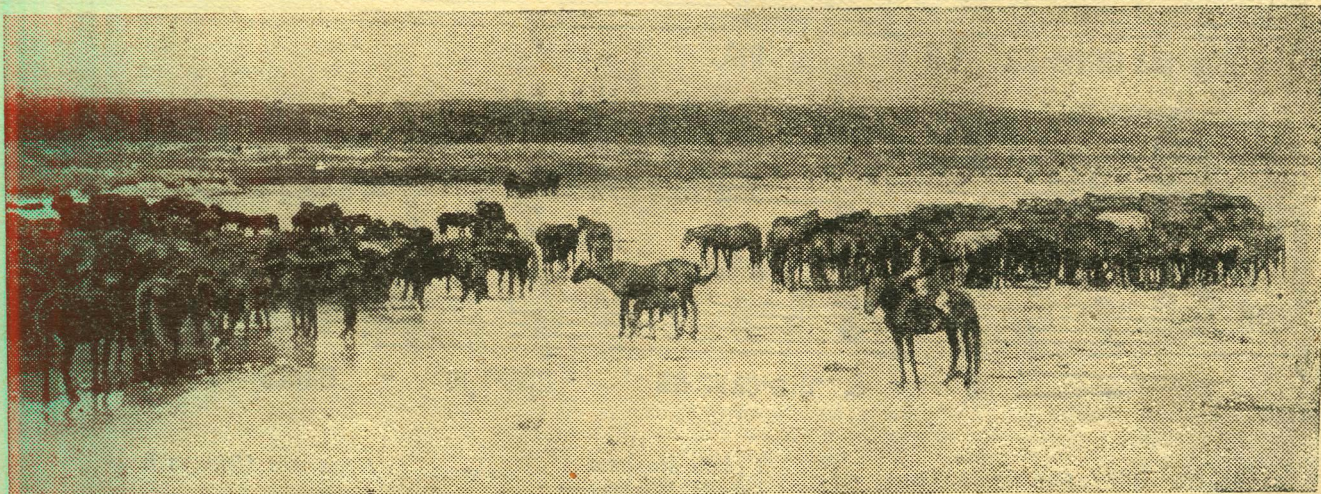
Тече вода, течуть літа
і скептики линяють поспіль.
До річки — річка вже не та...
Хвала тобі, о, Комунгоспе!

Співай, осводовко, співай
найвеселішої, сестричко!
Стрибай, пірнай і запливай —
ти мавш справжню річку!

Моторний катер підплива —
прожогом харків'янин мчиться...
Овва — це ж водяний трамвай —
нема за що вчепитись...

Та бачу — сполохнувши горобців,
сиренить теплоход на плесі...
Команда пролуна: віддай кінці!
... І попливем транзитом на Одесу.

РАДЯНСЬКА ЧЕРКЕСІЯ

Т а б у н к о н о й н а в о д о л о т

П І С Н Я П Р О М И К И Т У

Слова Мих. БІРЮКОВА

Муз. К. БОГУСЛАВСЬКОГО

Сопрани
Альти

Тенори
Баси.

Гей, тай сі - є мо
Гей, тай сі - єм,
Гей, тай сі - єм ко - лек - ти - вом на сте -

Один.
Один хо - дить все ни - ка - є лиш Ми-ки-та наш Цвіркун.

Приспів.
Ми-ки-та. Ми-ки-та
Ой!
І сю-ди Ми-ки-та, і туди Ми-ки-та. Деж та стежка ви - та,
стеж-ка

ой, би - та. Са - жень їс - ти,
Деж та стежка би та.

Ві - сім спать
Один. а tempo працю вать
а - пів-саж-ня працю вать

Гей, тай сіємо - співаєм
колективом на степену.
Один ходить, все никає
лиш Микита той Цвіркун.

І сюди Микита
і туди Микита —
де ж та стежка вита,
де ж та стежка бита:
сажені їсти, вісім спать,
а півсажня працювати?

Працював Цвіркун помалу —
трудолюб з десяток мав.
Подивились тай прогнали
із колгоспу Цвіркуна

ШАХИ й ШАШКИ

За редакцією О. О. Алехіна

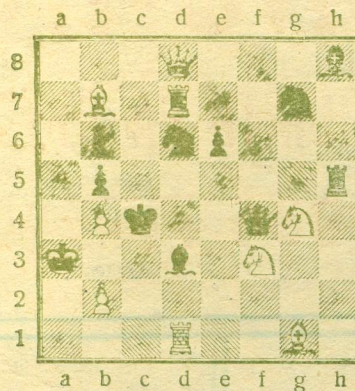
КОНКУРС НА РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ

Завдання № 33. С. Гертмана

Конкурс „Karlovacser Monatsschrift“

Завдання № 34. М. Ербеля

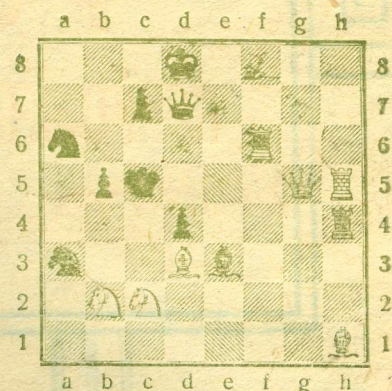
II почесна відзнака

Білі: Кр а3, Ф d8, Т d1, d7, С b7, g1, К f3, g4, П. b2, b4
Чорні: Кр c4, Ф f4, Т h5, С d3, h8, К d6, g7, П. b5, b6, e6 . . . (10)

Мат за два ходи

III почесна відзнака

Білі: Кр d8, Ф d7, Т f6, h5, С d3, К b2, c2 . . . (7)
Чорні: Кр c5, Ф g5, Т h4, С e3, h1, Ka3, a6, П. b5, c7, d4 . . . (10)

Мат за два ходи

Завдання № 35. Ф. Лазара

Білі: Кр g6, Ф b5, К b1, d1, П. b6, f2, f3 . . . (7)
Чорні: Кр a4, С c1, П. b2, b3, b7, d2, d5, e6, e7 . . . (9)

Мат за 3 ходи

Завдання № 36. Ф. Рдуха

Білі: Кр d1, Т d3, С e6, h6, П. c2, e5, f5 . . . (7)
Чорні: Кр e4, Т a1, b1, С c1, П. a2, b2, d2, e7, f6 . . . (9)

Мат за 3 ходи

Завданнями, поданими в цьому номері журналу, закінчується наш конкурс на розв'язання завдань. Результати конкурсу будуть опубліковані в №№ 14-18 „Всесвіта“.

Розв'язання завдань

Завдання № 7. О. Немо. Білі: Кр b2, Т f5, С f8, П. g6, h7 (5); чорні: Кр h8, К d8, (2). Мат за 3 ходи.

Розв'язка: 1. Т f6! К f7, 2. gf Кр: h7, 3. Т h6X; 1... К e6, 2. С h6, 3. Т f8X; 1... К c7, 2. Т f7. Чудове завдання!

Завдання № 8. П. Орлімонта. Білі: Кр h1, Т d7, С a8, К c8, П. b4, b7, (6); чорні: Кр b8, (1). Мат за 3 ходи.

Розв'язка: 1. К b6, Кр a7, 2. b8 К! Кр: b8 (Кр: b6), 3. Т b7X.

Завдання № 9. П. Зонненфельда. Білі: Кр g7, Ф f6, Т b3, d2, С a7, b7, К b1, c7, П. e6 (9); чорні: Кр e3, Ф c3, Т c5, h4, С b4, К e2, g6, П. c4, e7, f2, h5, (11). Мат за 2 ходи.

Розв'язка: 1... С b7 — g2.

Завдання № 10. Ф. Новеярке. Білі: Кр h2, Ф f4, Т c1, e8, С b7, f2, К a8, e8, П. a6, b3, d2, e3, h4, (13); чорні: Кр c5, Ф c7, Т c2, С b6, d1, К h1, П. a5, b5, e7 (9). Мат за 2 ходи.

Розв'язка: 1. С f2 — e1.

Завдання № 11. Шінкмана. Білі: Кр c8, Ф c2, С f7, П. e5 (4); чорні: Кр h8, С h6, П. b4, g5, h7 (5). Мат за 3 ходи.

Розв'язка: 1. С a2 (з загрозою 2. Ф b3 і 3. Ф g8X), С f8. Тепер на 2. Ф b3 по-ходив б Кр g7, тому 2. С b1, Кр g7, 3. Ф: h7X.

Завдання № 12. Ф. Гольцауєра. Білі: Кр g3, Т d4, К c8, d8, П. b7 (5); чорні: Кр e8 (1). Мат за 3 ходи. Розв'язка: 1. b7 — b8 К! Кр f8, 2. Т g4, Кр e8, 3. Т g8X.

ХРОНІКА

Партія матчу Москва — Ленінград. Голандська.

Білі І Рабінович (Ленінград). Чорні І. Кан (Москва).

1. d4 e6, 2. К f3 f5, 3. g3 К f6, 4. С g2 С e7, 5. 0—0 0—0, 6. c4 d6, 7. К c3 Ф e8, 8. Ф c2, Ф h5, 9. С g5 К b8—d7, 10. Т ad1 h6, 11. С g5: f6 К d7: f6, 12. Т fe1 C d7., 13. К d2 c6, 14. e4 f: e4, 15. К: e4 d5, 16. К: f6—C: f6, 17. К e2 g5, 18. f4 Т ad8, 19. Т f1 C e8, 20. С f3 g4, 21. С g2 C g6, 22. Ф b3 Т d7, 23. c5 C f5, 24. Ф a4 a6, 25. Ф b3 C g6, 26. Ф e3 Т h7, 27. Кр f2 h6—h5 (чорні захопили ініціативу і становили їхню явно першоряднішу) 28. Т h1 h4, 29. Кр e1 h3 (левий чорні домоглися би більшого, зберігаючи напруження на королівському флангу), 30. С f1 b6, 31. С: b6 Т b7, 32. К c1 Ф g7, 33. К b3 C e4, 34. Т hg1 Т: b6, 35. С e2 (на 35 С d3 походили б Т: b3! і С: d4 з вирашем тури g1) Т b3, 36. Т d2 Т b4, 37. Кр f2, С f5, 38. Тg d1 Ф a7, 39. Кр f1 a5, 40. Ф c3 a4, 41. К c5. Тут згідно регламента матчу партію перервано і передано на журі на ухвалу. Останній визнає партію за нічию зважаючи на даний варіант: 41... С e7! 42. К a6 Т b6, 43. К: b6 C: b4, 44. Ф e3 C: d2, 45. Т: d2 Т b4 з рівною грою.

Та й пішов Микита,
на завод Микита —
де та стежка вита,
де та стежка бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати.

Ой, у топці жару-жару,
а котлі жара клекотить.
День Микита кочегарить,
два гуляє, а три спить.

Знов сюди Микита,
знов туди Микита —
де ж та стежка вита,
де ж та стежка бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати?

Подивились на заводі —
показали за поріг:
— Погуляв, Микито — годі,
розрахунок забері.

Ой пішов Микита
це й у Крим Микита,
в горах стежка вита,
чизом стежка бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати.

У Криму в усі гори,
моря сяє бірюза.
Одно горе — в санаторій
Цвіркунам потрапить зась.

Крим кляне Микита,
поверта Микита —
знов на стежку виту,
шукать стежку бити:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати...

Гей, молотимо, співаєм
колективом на току.

Поза ширтами никає
знов Микита той Цвіркун.

І сюди Микита
і туди Микита —
ой, ти стежко вита,
де ж ти стежко бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати.

В день никає, в ночі краде,
гуляк — спіймався молодець...
І попав Цвіркун за грати —
такий пісні цій кінець.

Ні туди Микита,
ні сюди Микита —
круто стежка вита,
туго стежка бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати.
Ні туди Микита,
ні сюди Микита —
туди карта хрита,
сюди карта бита:
сажень їсти, вісім спати,
а півсажня працювати.

РОЗПОЧАТО

ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ

1934 року

	Періодичність	На 3 місяці	На 6 місяців
Газета „Вісті ВУЦВК“ .	Щоденна	7 крб. 50 к.	15 крб. — к.
„ „Всеукраїнський Пролетарий“ . .	„	7 „ 50 „	15 „ — „
„Літературна газета“ . .	5 раз на м-ць	3 „ 75 „	7 „ 50 „
Журн. „Всесвіт“	Двотижнев.	1 „ 80 „	3 „ 60 „
„ „Червоний Пе- рець“			

Передплата приймається по всіх підприємствах зв'язку, райбюрах Союздруку, книжково-газетних кіосках при МТС, представниками Союздруку й підприємств зв'язку

Видавництво „ВІСТІ ВУЦВК“